

**ЛОКАЛЕН АКЦИОНЕН ПЛАН ЗА
ЖИВОТНА СРЕДИНА (ЛЕАП) ЗА
ОПШТИНА БОСИЛОВО
2016 – 2020 година**

Вовед

Локалниот акционен план за животната средина (ЛЕАП) е документ кој треба на ефикасен начин да им помогне на заедниците да ги идентификуваат проблемите во животната средина, со примена на пристапот на пошироката вклученост на јавноста. И покрај фактот што и јавноста и институциите се свесни за проблемите со кои се соочуваат секојдневно, кон решавање на проблемите со животната средина е многу тешко да се пристапи активно и ефикасно. Процесот на **ревидирање** на ЛЕАП помага да се креира атмосфера на активно и ефикасно решавање на проблемите. Ова е една од причините, општина Босилово да пристапи кон изработка на план за решавање на проблемите со животната средина, наречен **Локален акционен план за животна средина - ЛЕАП**.

Главна цел на изготвување на ЛЕАП за општина Босилово е да се креира план (стратегија) на активности за заштита и унапредување на животната средина, базиран врз консензус помеѓу локалната власт - општината, граѓаните и невладините организации. Планот треба да биде базиран врз реални, економски прифатливи и оправдани решенија за надминување на евидентирани проблеми во животната средина. Остварувањето на ваквата функција на ЛЕАП-от, претпостави анализа на состојбите и утврдување на потребите за решавање на проблемите со животната средина.

Во процесот на анализата на состојбите и утврдувањето на проблемите, беа опфатени клучните компоненти на животната средина: прибирање, селектирање и депонирање на отпадот, опременоста со мрежа за водоснабдување, отстранување на отпадите води, квалитетот на воздухот и енергетската инфраструктура.

Локалниот акционен план на активностите за заштита и унапредување на животната средина на општина Босилово е основа за изградба на соодветна политика за заштита на животната средина, вистинско функционирање на локалната демократија, креирање на економијата која ќе биде посеопфатна и ќе ги утврди и вклучи вредностите на водите, воздухот, земјиштето и биодиверзитетот како и одржливо користење на ресурсите.

Овој План е прв сеопфатен и комплексен документ на општина Босилово, кој креира динамичен распоред на активности за заштита и унапредување на квалитетот на животната средина, особено низ економските аспекти и развојните показатели, буџетската политика и јавните вложувања, што ќе обезбеди покомплексен и попрагматичен пристап во решавањето на проблемите поврзани со животната средина и развој. Основата на овој концепт за изработката на **Локалниот акционен план за заштита и унапредување на животната средина** се засновува врз создавање институционални и други предуслови за активно делување на локално ниво, па и пошироко. Ова бара интегрирање на политиката за животната средина во сите секторски (развојни) политики на локално и државно ниво. ЛЕАП-от треба да се искористи и како можност за промовирање и воспоставување организациони и економски темели врз кои ќе се заснова спроведувањето на начелата за одржлив развој на Општината. Реализацијата на предложените активности е долгорочен процес, кој треба да се остварува по пат на мали чекори, рационално и трпеливо. Ефектот ќе биде позитивен доколку се оствари реален приод кон решавање на секој конкретен проблем.

Извршно резиме

И покрај фактот што и јавноста и институциите се свесни за проблемите со кои се соочуваат секојдневно, кон решавањето на проблемите со животната средина е многу тешко да се пристапи активно и ефикасно. Процесот на изработка на ЛЕАП помага да се креира атмосфера на активно и ефикасно решавање на проблемите. Ова е една од причините, општина Босилово да пристапи кон изработка на план за решавање на проблемите со животната средина, наречен **Локален акционен план за животна средина - ЛЕАП**.

Средствата што и стојат на располагање на Општината за уредување на која било проблематика се ограничени. Истото важи и за областа на животната средина. Поради тоа, решавање на проблемите со животната средина во општина Босилово може да се постигне само со примена на нискобуџетни и ефикасни стратегии за справување со проблемите поврзани со животната средина. Притоа, за да се има поддршка од граѓаните, што е основен предуслов за промена на состојбата со животната средина во Општината, потребно е и вклучување на граѓаните уште во процесот на планирањето и дефинирањето на стратегиите, како и во процесот на носење на финалните одлуки.

Процесот на изработка на ЛЕАП за општина Босилово, беше реализиран заради остварување на следниве цели:

- Процена на состојбата на животна средина на територија на општина Босилово;
- Дефинирање и рангирање на проблемите со животната средина во Општината;
- Развивање на стратегии и активности за справување со проблемите со животната средина во Општината;
- Зголемување на јавната свест и одговорноста за заштита на животната средина, како и зголемување на поддршката од јавноста за инвестициите од областа на животната средина во Општината.

Изработката на **Локалниот акционен план за животната средина** во општина Босилово беше реализирана низ следниве фази:

- Формирање на организациска структура за изработка на ЛЕАП;
- Изработка на план за вклучување на јавноста;
- Процена на состојбата со животната средина во Општината;
- Утврдување на приоритетни проблеми;
- Дефинирање на цели и мерки;
- Утврдување на механизми за спроведување на ЛЕАП;
- Утврдување на оперативни механизми за набљудување, оценување на спроведувањето и ревизија на ЛЕАП.

Како резултат од реализацијата на процесот, добиени се следниве резултати:

- Воспоставена е структура за соработка помеѓу повеќе општествени чинители во општината (претставници на советот на Општината, локалната администрација, јавните претпријатија, претставници на бизнис секторот, здравствените институции, невладините организации и поединци) ;
- Јавноста е информирана за постоечките проблеми со животната средина во Општината;
- Зголемена е јавната свест за прашањата поврзани со животната средина;

- Развиени се стратегии за решавање на проблемите со животната средина;
- Создадени се услови за идни инвестиции во областа на животната средина.

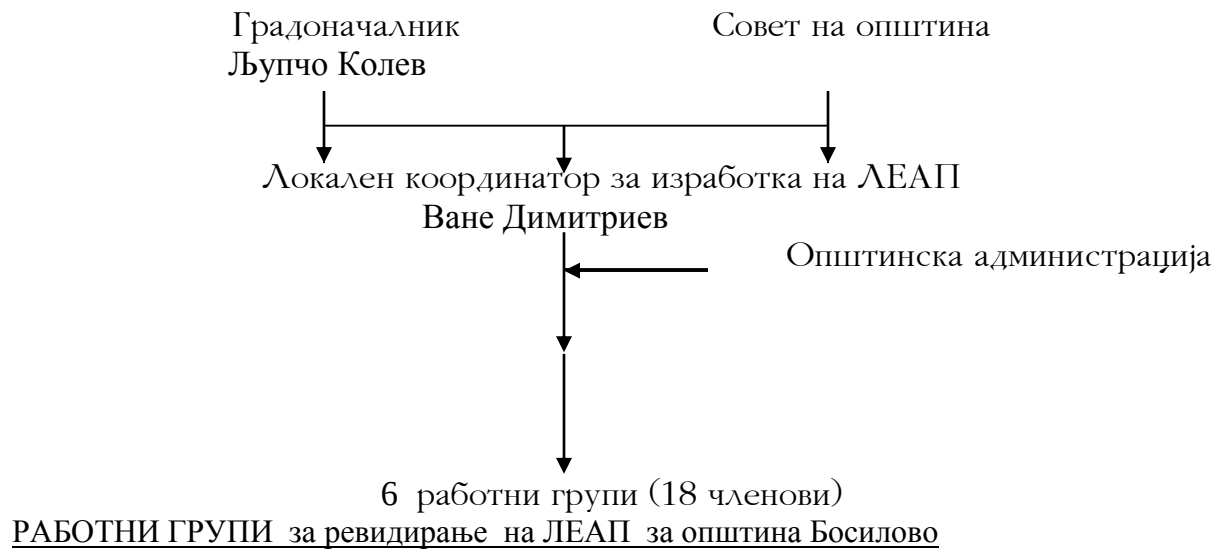
Во процесот беа вклучени и граѓани, поединци и претставници на локалната власт, бизнис-секторот и невладините организации од општината. Целиот процес на изработка на планот беше реализиран во период од околу една година, а како резултат на тоа, добиена процена на состојбата со животната средина во општина Босилово и тоа во следниве тематски области:

- Квалитет на воздухот;
- Снабдување со вода и третман на отпадните води;
- Управување со отпадот;
- Природа и биодиверзитет;
- Почва и искористување на земјиштето;
- Енергетска ефикасност/одржливост,
- Дефинирана е листа на приоритетни проблеми од областа на животната средина;
- Дефинирани се целите и мерките за справување со секој од приоритетните проблеми;
- Развиен е план за спроведување, како и план за набљудување, оценување на спроведувањето и ревизија на ЛЕАП.

Процес на изработка на ЛЕАП

Локалниот акционен план за животна средина е документ кој е добиен низ процес кој промовира одржлив развој. Средствата кои и стојат на располагање на Општината за уредување на која било проблематика се ограничени. Истото важи и за областа на животната средина. Поради тоа, решавањето на проблемите на животната средина во општина Босилово може да се постигне само со примена на нискобуџетни и ефикасни стратегии за справување со проблемите поврзани со животната средина. Притоа, за да се има поддршка од граѓаните, што е основен предуслов за промена на состојбата на животната средина во Општината, потребно е и вклучување на граѓаните уште во процесот на планирање и дефинирање на стратегиите, како и во процесот на носење на финалните одлуки.

Организациона структура на ЛЕАП во Општина Босилово

1. Група ВОДА

- Мирче Стојков
- Пол Стоев
- Стојанчо Марков

2. Група ОТПАД

- Зоран Зимбаков
- Васил Гогов
- Катерина Пандева

3. Група ВОЗДУХ

- Ване Димитриев
- Лилјана Шопова
- Данче Петрова

4. Група ПРИРОДА

- Марјан Кочев
- Милчев Стојан
- Никола Горгиев

5. Група ПОЧВА И ИСКРИСТУВАЊЕ НА ЗЕМЈИШТЕ

- Марјан Манев
- Атанас Наков
- Јасна Василева

6. Група ЕНЕРГЕТСКА ЕФИКАСНОСТ/ОДРЖЛИВОСТ

- Иван Трајков
- Љупка Темелкова
- Љупчо Атанасов

ПРИРОДНО-ГЕОГРАФСКИ И СОЦИО–ЕКОНОМСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ОПШТИНА БОСИЛОВО

1. Опис на општината

Со Законот за територијална поделба на Република Македонија (Службен весник на РМ бр. 49/96) формирана е општината Босилово, со вкупно 15 населени места. Во 2004 година, со новата територијална организација, Општината продолжува да егзистира, но сега со уште едно населено место во нејзиниот состав (вкупно 16 населени места) и тоа: Босилово, Турново, Радово, Иловица, Штука, Секирник, Боријево, Моноспитово, Робово, Еднокукево, Петралинци, Сарај, Гечерлија, Дрвош, Хамзали, и Старо Балдовци.

Општина Босилово има своја историја како стара општина, која и порано постоела односно уште во 1952 година, па сè до 1963 година, кога биле и укинати руралните општини. Бидејќи првото нејзино формирање е на 10 Април 1952 година - овој ден се слави и како Ден (празник) на Општината.

Слика бр. 1: Зграда на општина Босилово

1.1 Географски карактеристики

Територијата на општина Босилово се простира на крајниот југоисток од Република Македонија и со еден дел го зазема средишниот дел на Струмичкото Поле, додека со другиот дел се издига до сртот на планината Огражден. Општина Босилово се простира на површина од 150 км² и се наоѓа на надморска височина од 250 метри. Таа граничи со соседните општини: Берово, Струмица, Василево и Ново Село.

Слика бр. 2: Карта на општина Босилово

Општината има мошне добра географска положба. Се наоѓа на само 7 км од најголемиот урбан центар во регионот, градот Струмица, со кој е поврзана со магистралниот пат А-4 кој воедно ја поврзува Општината и со граничниот премин со Република Бугарија.

Преку Општината води и регионалниот пат кон Берово, кој поминува низ планините Огражден и Малешевските Планини, преку кој се заокружува источната кружна патна магистрала.

1.2 Геолошки и релјефен состав

Општина Босилово има контрастна релјефна структура, составена од плодна рамница и ридско-планински предели. Од сите населени места во Општината, 12 се рамничарски населби, а 4 се ридски населби.

Регионот на Општината е поделен на ридско-планински, во кој се застапени скалестите и рамничарските почви, алувијалните почви, смолниците, гајњачите и карбонатните почви. Поголем дел од обработливите површини припаѓаат на рамничарскиот релјефен дел, што се наоѓаат на надморска височина од 250 метри и се од првостепено значење за земјоделството во Општината. Тоа се површините покрај речните корита на реките Струмица и Турија. Останатите површини потпаѓаат на ридско-планинскиот релјефен дел. Ваквата бонитетна и почвена карактеристика на Општината го определува и начинот на користење на земјиштето од страна на земјоделските субјекти, така што, од вкупната земјоделска површина, најголемиот дел (87%) припаѓаат на обработливите површини каде доминираат ораниците и бавчите.

1.3 Хидролошки карактеристики

Хидрографската мрежа во општина Босилово е доста богато испреплетена со повеќе реки, потоци, вештачка акумулација и сл. Главен реципиент во Општината, со регулирано речно корито, е реката Струмица, којашто во Општината се протега во должина од 9,5 км. Лева притока на реката Струмица е реката Турија, со должина на речното корито во Општината од 7 км. Десна притока на реката Струмица е Моноспитовскиот канал со 14 км речно корито, кое е регулирано во должина сè до Моноспитовското Блато. Во реката Турија се влева и помал речен канал – Петралички Азмак и Иловичка Река, во должина од 9,8 км., која истекува од браната, односно вештачката акумулација Иловица. Во реката Струмица се влева и Штучка Река, која извира од падините на планината Огражден, со должина на коритото од 4 км.

На територијата на општина Босилово се наоѓа и вештачката акумулација Иловица врз основа на која постои и регионален водовод за водоснабдување на локалното население како и за наводнување на земјоделските површини. Се наоѓа на падините на планината Огражден со проектирана зафатнина од 420.000 м³ вода.

1.4 Тектонски карактеристики

Постојат сосема малку податоци за тектонските карактеристики на општина Босилово. Конфигурацијата на теренот, морфолошки е разновидна за што пресудно значење одиграле тектонските движења што се случувале пред т.н. „среден олигоцен“.

Рудникот за неметали „Огражден“, на планината Огражден, односно рудните наслаги од фелдспад се настанати во услови на интензивна супституција на K₂O, компонента од гранит Na₂O со високо температурни гасно-речни раствори за време на долна креда (пред 111 милиони години) што го селектира наоѓалиштето во метасоматски тип. Полето кое денес служи за изведување на земјоделски активности во Општината е формирано во времето на истекувањето на Плиоценското Езеро од Струмичката котлина.

1.5 Релјеф

Општина Босилово има живописна релјефна структура и е подрачје со плодна рамница која се простира до подножјето на планината Огражден. Дното на таа рамница, на која се распростираат обработливите земјоделски површини, е составено од алувијални и плодни почви со подземни води, а околните тераси се од полесни и посуви почви.

Единствено населените места Иловица, Штука, Хамзали и Дрвош, кои се наоѓаат на надморска височина преку 300 метри, имаат ридско-планински карактеристики поради нивната распространетост на падините на планината Огражден. Според тоа, можеме да заклучиме дека во Општината постојат три релјефни форми: рамничарски (низински), ритчест и планински.

Највисокиот врв на планината Огражден кој изнесува 1744 метри, односно нејзиниот венец претставува воедно и природна граница со општина Берово. Падините на планината Огражден изобилуваат со голем број на долини и преслапи, низ кои се спуштаат повеќе планински реки и потоци.

Слика бр. 3: Планината Огражден

1.6 Климатски карактеристики

Поради специфичната географска положба, општина Босилово ја карактеризираат две зонални клими. Субмедитеранска, со поголемо или помало вкрстосување со источно-континентална клима, чијашто испреплетеност на регионот му даваат посебен белег – долги топли лета со високи среднодневни температури и намалено годишно количество врнежи, намалени зимски температури и појава на ветрови од сите правци.

Карактеристични за општина Босилово се северозападниот и југозападниот ветар, а поретко северниот и јужниот топол ветар.

Во однос на сончевата топлина, Општината се карактеризира со долг период на сончеви денови во текот на годината и со висок светлосен интензитет, (има околу 230 сончеви денови во текот на годината). Сончевиот сјај просечно трае околу 2.377 часа годишно. Магла во просек има најмногу 20 дена во годината.

Поради субмедитеранските влијанија и влијанието на континенталната клима, климатските услови во Општината се карактеризираат со намалено количество на врнежи и намалена зимска температура. Дневната температурата во зимскиот период најниско се спушта и под третиот Целзиусов степен, а во летниот период таа достигнува и над 40° C. Во однос на врнежите на годишно ниво тие варираат од 330 мм³ на м² до 884 мм³ на м².

2. Историја на заедницата

Во поглед на историјата на заедницата, ќе дадеме краток осврт на историјата на општинскиот центар Босилово.

Кога настанала населбата точно не се знае, бидејќи нема материјални остатоци. Од некои преданија, се дознава дека оваа селска населба, лоцирана среде плодородната и раскошна Струмичка котлина, е основана на почетокот на турското владеење. Во 1519 година е спомената со името Босилово и во тоа време броела 33 христијански куќи и 4 муслимански семејства.

Според едно предание, селото во минатото имало друга местоположба. Се наоѓало на околу еден километар северно од денешната локација и се викало Нејчино, (населбата името го добила од машкото лично име Нејчо и од суфиксот „-ино“). Негово соседно село било Драгомирово, во кое тогаш живееле дваесеттина ромски семејства, но оваа село било изгорено во почетокот на дваесеттиот век, поточно, во 1913 година.

За време на турското ропство, земјиштето на кое е лоцирано сегашно Босилово било чифлик на неколку турски бегови. Инаку во атарот на селата Босилово (Нејчино) и Драгомирово, во тоа време свои чифлици имале: Мехмед-бег, Зејни-бег, Риза-бег, Ариф-бег и други. Некои од беговите им дозволувале на чифлигарите на местото каде што е денешно Босилово да градат примитивни куќи. Така еден чифлигар од Нејчино, според народното предание, по име Босилјан (Босилко, Босил), Македонец по народност, прв изградил куќа на ова место. Подоцна, кога селото Нејчино било запалено и разурнато, беговите им помогнале и на другите нејчани да изградат куќи околу новоградбата на Босилко. Така на тоа место била основана нова мала селска населба која според името на првонаселениот Босилко, по некаква аналогија е наречена Босилово. Всушност терминот Босилово е изведен од машкото

лично име „Босил“ и од суфиксот „-ово“ – Босилово.

Според народната етимологија, селото го добило името по украсното лековито растение босилек (босиљок) кое го имало во секој куќен двор и од суфиксот „-ово“ (со отпаѓање на „ек“ од основниот збор при спојот Босилово).

Некои босилчани на шега велат дека Босилово го добило името поради тоа што сите негови селани некогаш оделе „боси“. Има и предание дека некогаш стари босилчани „боси“ оделе на „лов“ на риби во Моноспитовското Блато и на Стара Река (река Струмица). Нив на шега ги викале „босиловци“, а населбата - Босиловци, односно Босилово.

Од времето на изградбата на првата куќа, во селото се изградиле и други куќи, а и самите бегови изградиле свои живеалишта. Така во центарот на селото, Муса-бег изградил кула, а југоисточно од неа, Абдула-бег изградил куќа со голем двор. Во 1842 година македонското население изградило своја црква наречена „Свети Атанас“. Во селото имало и џамија чишто остатоци биле забележливи се до 1895 година.

Слика бр.4: Црква - с. Моноспитово

За време на турското владеење, во Босилово имало и турски семејства, но помногубројно било македонското население. Кога во околината на селото почнале да се движат комитите, Турците се преселиле во соседното село Еднокуќево, во кое живееле само муслимански семејства. Во почетокот на дваесеттиот век, селото било поплавено од Стара Река, со што била нанесена голема материјална штета. Но, растежот на селото било незапирливо. Пред почетокот на Балканските војни селото броело 70 куќи. Поголем растеж на селото е забележан во периодот меѓу двете Светски војни, особено по 1920 година. По Втората светска војна, селото бележи уште побрз развој. Во него никнуваат нови куќи, населението се зголемува, така што денес Босилово наликува на современа населба.

3. Природни ресурси

Според богатството со природни ресурси, наоѓалишта на метали во општината сè уште не се познати, но затоа пак има рудник за неметали. Рудникот за експлоатација на фелдспад – Огражден е од натриски карактер и е единствен во Република Македонија, но и на Блканот.

Петрографските албитски рудни тела се карактеризираат со бела боја, масивна текстура и варијабилна структура. Во однос на минеролошкиот состав тие содржат 89-94% албит, 4-8% кварц, 0,5% серицит, како и мали остатоци на рутил, титанит и алкритал.

Сл. 5 Рудник за неметали на планината Огражден

Потврдено е наоѓалиштето на бакар и злато на планината Огражден во непосредна близина на населените места Иловица и Штука. Се очекува експлоатацијата на оваа рудно богатство да започне во 2017 година. Наоѓалиштето е дадено под концесија на компанијата „Euromax resources“, која што има обезбедено и дозвола за експлоатација.

Сл. 6 Локација на рудникот за бакар и злато на пл. Огражден

Други значајни природни ресурси во Општината се и шумите кои се застапени на површина од 4.996 хектари и пасиштата кои се застапени на површина од 2.086 хектари. Тие во голема мера овозможуваат развој на сточарството.

Интересен природен ресурс во општината е и познатото Моноспитовско Блато кое се наоѓа во непосредна близина на населеното место Моноспитово. Моноспитовското Блато влегува во групата на заштитени подрачја како споменик на природата. Изобилува со богат растителен и животински свет овозможувајќи реализација на голем број на проекти од областа на заштитата на животната средина и развој на еко-туризмот.

4. Население

Според статистичките податоци од 2002 година, општината Босилово брои 14.260 жители населени во 16 населени места и вкупен број на домаќинства од 3.661. Просечниот број на членови во едно домаќинство изнесува 3,90, додека пак просечната густина на населеност на општината изнесува 88 жители на км².

Табела бр.1: Население во општина Босилово – Попис 2002 година

Р.бр.	Населено место	Број на жители	Број на домаќинства
1.	Бориево	926	278
2.	Босилово	1698	446
3.	Гечерлија	373	88
4.	Дрвош	699	163
5.	Еднокуќево	678	165

6.	Иловица	1907	464
7.	Петралинци	605	174
8.	Радово	851	200
9.	Робово	576	149
10.	Сарај	937	245
11.	Секирник	1194	315
12.	Старо Балдовци	269	71
13.	Турново	941	242
14.	Хамзали	22	7
15.	Штука	781	207
16.	Моноспитово	1803	447
	Вкупно:	14.260	3.661

Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија

Според националниот состав на населението во Општината, најголем број го сочинуваат Македонци (13.649), Турци (495), Роми (24), Срби (8) и останати (84).

Врз основа на податоците од спроведениот Попис од 2002 година, во општина Босилово живеат 7.341 жители од машкиот пол, додека пак 6.919 жители се од женски пол.

Според школската подготовка, 3.681 жители имаат некомплетно основно образование, 4.272 жители се со завршено основно образование, 2.478 жители се со средно образование, 170 жители имаат завршено виша школа, додека пак 130 жители се со високо образование, 1 жител со магистратура и 1 со докторат.

Според економската активност во Општината, вкупно се активни 6.259 жители од кои 4.336 се вработени, а 1.923 се невработени. Во групата на економски неактивни регистрирани се 4.912 жители. Врз основа на овие податоци, можеме да заклучиме дека стапката на невработеност во општина Босилово изнесува 32%, а стапката на вработеност 69%.

Гледано од аспект на вработеноста по сектори, најголемиот процент од населението (70,7%) се занимава со земјоделство, индустријата е застапена со 12,6%, додека пак услугните дејности со 16,7%.

5. Образование

На територијата на општина Босилово воспитно-образовниот процес се реализира преку три основни училишта во населените места Босилово, Моноспитово и Иловица, кон кои гравитираат и подрачните училишта што постојат во сите други населени места во општината.

Овие образовни институции овозможуваат добивање на знаења, изградба на личноста и оформување на младите генерации за нивно успешно вклучување во сите текови на современиот општествен живот.

Во учебната 2015/2016 година во ОУ „Гоце Делчев“ – Босилово и седумте подрачни училишта во општина Босилово запишани се вкупно 391 ученици од 1 до 9 одделение, и тоа 149 во централното училиште во Босилово и 242 во подрачните училишта.

Табела бр.2: Бројна состојба на ученици во ОУ „Гоце Делчев” – Босилово

Број на ученици по одделенија и број на паралелки во централното училиште во Босилово	Одделение	Број на ученици	Број на паралелки	
	I	13	1	
	II	15	1	
	III	6	1	
	IV	15	1	
	V	12	1	
	VI	23	1	
	VII	30	2	
	VIII	25	2	
	IX	10	1	
	Вкупно:	149	11	
Број на ученици и паралелки во подрачните училишта	Подрачно училиште	Број на ученици	Број на паралелки	Комбинирани паралелки
	Еднокукево	27	3	2
	Робово	22	2	2
	Петралинци	74	7	2
	Старо Балдовци	25	2	2
	Дрвош	31	3	2
	Сарај	50	4	1
	Гечерлија	13	1	1
	Вкупно:	242	22	12

Извор: Општина Босилово

Во ОУ “Кирил и Методиј” – Иловица во учебната 2015/2016 година се запишани вкупно 415 ученици. Во основно училиште се изведува настава и на турски јазик за 4 ученици.

Табела бр.3: Бројна состојба на ученици во ОУ “Кирил и Методиј” – Иловица

Број на ученици по одделенија и број на паралелки во централното училиште во Иловица и	Одделение	Број на ученици	Број на паралелки
	I	26	2
	II	27	2
	III	27	2
	IV	19	2

Штука	V	24	2	
	од I до V одд. (комбинирана паралелка на турски наставен јазик)	4	1	
	VI	27	2	
	VII	30	2	
	VIII	29	2	
	IX	9	1	
	Вкупно:	222	18	
Број на ученици и паралелки во подрачните училишта	Подрачно училиште	Број на ученици	Број на паралелки	Комбинирани паралелки
	Турново	110	7	2
	Секирник	39	3	1
	Радово	44	1	2
	Вкупно:	193	11	5

Извор: Општина Босилово

Слика бр. 7: Зграда на училиштето во Иловица

Во ООУ „Борис Трајковски,, –Моноспитово во учебната 2015/2016година се запишани вкупно 193 ученици.

Број на ученици по одделенија и број на паралелки во централното училиште во Моноспитово	Одделение	Број на ученици	Број на паралелки	
	I	7	1	
	II	19	1	
	III	13	1	
	IV	15	1	
	V	15	1	
	VI	19	1	
	VII	29	2	
	VIII	26	2	
	IX	11	2	
	Вкупно:	154	12	
Број на ученици и паралелки во подрачните училишта	Подрачно училиште	Број на ученици	Број на паралелки	Комбинирани паралелки
	Бориево	39	4	1
	Вкупно:	39	4	1

Извор:Општина Босилово

Во однос на квалитетот на училишните објекти, можеме да истакнеме дека речиси сите училишни згради се нови или целосно реконструирани и даваат сосема солидни услови како за престој на учениците така и за изведување на квалитетна настава.

6. Здравство

Во општина Босилово примарната здравствената заштита е организирана преку амбуланти, стоматолошки ординации и ветеринарни станици.

Амбуланти за примарна здравствена заштита (во кои работат лекар и медицинска сестра) постојат вкупно 5 и тоа во населените места: Босилово - 1, Турново - 1, Секирник - 1, Иловица - 1 и Моноспитово - 1.

Сл. бр.8: Амбуланта во Босилово

Стоматолошки ординации постојат вкупно 4 и тоа во населените места: Босилово - 2, Турново - 1 и Моноспитово - 1.

Бидејќи во Општината има доста голем број на домашни животни, развиена е и ветеринарната заштита преку ветеринарните амбуланти во Босилово и Турново.

Во Општината не постојат специјалистички амбуланти, ниту пак, биохемиска лабораторија.

Горенаведените здравствени амбуланти ги задоволуваат потребите на граѓаните за примарната здравствена заштита, додека за другите здравствени услуги се користи Медицинскиот центар во Струмица.

7. Инфраструктура

Во поглед на инфраструктурното уредување на Општината, значајно е да се издвои сообраќајната поврзаност, односно локалната, регионалната и магистралната патна мрежа, водоснабдувањето, односно изградените водоводни дистрибутивни мрежи, постојната вештачка акумулација, изработени проекти за фекална канализација како и електро-телекомуникациската мрежа.

Низ централниот дел на општина Босилово поминува магистралниот пат М-6 кој води од Струмица кон граничниот премин со Република Бугарија и претставува значајна сообраќајна трансферзала за целиот регион. Вкупната

должина на овој патен правец во Општината изнесува 12 км.

Низ општина Босилово поминува и регионалниот пат Струмица - Берово, преку планината Огражден. Тој овозможува регионална поврзаност со останатите општини во источниот дел на Република Македонија. Вкупната должина на патниот правец што поминува низ Општината изнесува 20 км.

Во поглед на локалната патна мрежа, постојат асфалтирани патни правци кон сите населени места во Општината, а за подобро меѓусебно сообраќајно поврзување на населените места остануваат за асфалтирање патните правци Радово - Босилово, Дрвош - Иловица и Еднокуќево - Бориево. Вкупната должина на локалната патна мрежа изнесува 106,9 км., од кои асфалтирани се 34,6 км, а остатокот е земјен коловоз.

Во однос на водоснабдувањето во општината постои регионален водовод „Иловица“ од најсовремен тип каде претходно водата се обработува со озонатор во филтер станицата.

Со овој водовод е проектирано да се врши водоснабдување на девет населени места и тоа: Иловица, Штука, Радово, Секирник, Бориево, Босилово, Ровово, Еднокуќево и Турново.

Слика бр. 9: Филтер станица - регионален водовод „Иловица“

Заклучно со 2015 година, на водоводот се приклучени вкупно 1.218 домаќинства. Со регионалниот водовод стопанисува ЈПКД „Огражден“– Босилово.

За функционирање на овој водовод се користи водата од вештачката акумулација „Иловица“, која се наоѓа на падините на планината Огражден, во непосредна близина на филтер станицата. Оваа акумулација зафаќа површина од 0,5 км² и е со вкупна зафатнина на вода од 420.000 м³. Водата од неа се користи и за наводнување на 90 хектари обработливо земјоделско земјиште во атарите на населените места Иловица и Штука.

Населените места Дрвош и Моноспитово имаат локални (месни) водоводи, изградени во минатото кои ги одржуваат самите граѓани, односно месните самоуправи. Но, тие се соочуваат со проблеми во поглед на недостиг на вода, особено во летниот период како и проблеми поврзани со квалитетот на водата. За населеното место Моноспитово е изградена сосема нова водоводна мрежа и проблемот со водоснабдувањето со тоа е решен во целост за локалните жители.

Во територијата на општина Босилово, не постои фекална канализација за прифаќање на домашните отпадни води. Иако постојат изработени изведбено-технички проекти за изградба на фекални канализациони мрежи во населените места Босилово и Дрвош, тие сè уште не се реализирани.

Во поглед на електро-телекомуникациската мрежа, сите населени места се покриени со електрична енергија со задоволителен напон, а постојната телекомуникациска мрежа е навистина на високо ниво.

8. Урбанистичко и просторно планирање

Постојната урбанистичка документација за општина Босилово, не ги задоволува стандардите, бидејќи е доста застарена, па поради тоа неопходно е истата да биде заменета со нова во насока на подобро планирање на развојот на Општината и максимално искористување на нејзините просторни можности.

Во моментот, Општината располага со следнава урбанистичка документација:

- Хамзали (Урбанистички план вон населено место)
- Робово (Урбанистички план за дел од с. Робово, измена и дополнување со зона за стопанство).

Условите за градба, односно одобренијата за градење се издаваат врз основа на горенаведената урбанистичка документација, во согласност со Законот за градење.

Постојат големи неизградени градежни површини кои се наоѓаат во градежните опфати на населените места, а кои не се во сопственост на Општината што во голема мера влијае на можностите за креирање на нејзиниот локален економски развој, преку нивна продажба на потенцијални домашни и странски инвеститори.

9. Централна власт

Во населените места Босилово и Турново, постојат Матични канцеларии на Министерството за правда на РМ – подрачно одделение од Струмица. Нивната улога е извршување на секојдневни активности од областа на матичното работење за сите населени места во Општината и тоа: запишување во Матична книга на родени, запишување во Матична книга на умрени, запишување во Матична книга на венчани, издавање на изводи од овие евиденции, склучување на бракови, увид во избирачките списоци и сл. Матичните канцеларии се сместени во Домовите на културата во Босилово и Турново.

Во седиштето на локалната самоуправа постои и Даночен шалтер на Управата за јавни приходи – подрачна единица од Струмица. Услугите што ги извршува овој шалтер за граѓаните во Општината се: давање услуги на даночните обврзници во однос на точни, јасни, навремени совети и помош во

примената на даночните прописи и даночните постапки, укажување на потребната документација за остварување на посебните права и обврски на даночните обврзници, рокови за плаќање, коефициенти, просечни износи на месечна плата, давање на појаснување за начинот на пополнување на посебните даночни пријави, вршење прием на пријави и контрола при приемот на пријавите, изготвување извештаи и информации за извршените работи и задачи од надлежност на даночниот шалтер.

Постои канцеларија на МЗШВ на РМ како и канцеларија на Министерството за труд и социјална политика односно на Центарот за социјални работи – Струмица а во тек е и отварање на стручна канцеларија на Агенцијата за поттикнување на развојот на земјоделството - Битола, во населеното место Босилово. Новата владина канцеларија ќе дава стручна помош на индивидуалните земјоделски производители во однос на субвенци-онирањето на земјоделското производство, практикување на нови методи за посовремено одгледување на земјоделските производи, начинот и постапката за аплицирање и користење на финансиски средства од претпристапните европски фондови наменети за развој на земјоделското производство и сл.

Доближувањето на централната власт до граѓаните е секако добра практика која овозможува добивање услуги од страна на власта, според местото на живеење.

10. Локална самоуправа

Општина Босилово е единица на локална самоуправа со седиште во населеното место Босилово.

Органи на Општината се: Градоначалник, кој ја претставува и застапува Општината и Совет на општината, што го сочинуваат 15 советника, како претставнички орган на граѓаните од Општината.

За извршување на работите од надлежност на органите на Општината, согласно актот за систематизација, општинската администрација е поделена на три одделенија:

- одделение за правни, општи и јавни дејности,
- одделение за буџет, финансии и сметководство,
- одделение за човечки ресурси,
- одделение за комунални дејности и ЛЕР,
- одделение за инспекциски работи - инспекторат.

Општинската администрација брои вкупно 25 вработени, врз основа на што, организационо не е предвидено формирање на сектори.

Во општината постои и Јавно претпријатие за комунални дејности - ЈПКД „Огражден” - Босилово, чии основни задачи се организација на водоснабдувањето во населените места, одржување на комуналната хигиена, одржување и реконструкција на уличното осветлување како и одржување на отворените атмосферски одводни канали.

11. Стопанство

Поради поволната географска положба, природните ресурси, културата и традицијата, главни стопански дејности во општина Босилово се:

- полјоделство, од кое најзастапено е градинарското и лозаро-овоштарското производство;
- сточарство, преку одгледување на жива стока во домашни услови;
- производство на јајца, млади пилиња, млеко и млечни производи;
- дрвно-преработувачката дејност;
- градежништво и ископ на руда (неметали);
- услужни дејности и сл.

Главни стопански субјекти во општина Босилово се:

- **ДПТ Млекара „Здравје” – Радово**, е најпрочуениот бренд во општината, специјализирана за производство на јогурт, сирење, млеко, млечен кашкавал и кашкавал од растителни масти.

Млекара Здравје Радово започна со работа во почетокот на 2002 година, во еколошки чиста средина која го опфаќа пределот помеѓу планините Огражден и Беласица, на 10 км. оддалеченост од Струмица.

Во 2004 г. производството се прошири со нов производствен капацитет во Куманово, со што се продолжи со традицијата на педесет години постоење и производство на поранешен ЗИК Куманово. Во 2011 г. започна со работа и новата фабрика во Струмица, со производство на нова палета производи УХТ -млеко.

2014 г. ја одбележаа уште две нови инвестиции. Едната во новиот погон во Р.Е. Куманово започна производството на млечни намази, а втората инвестиција беше отворањето на сопствена фарма со висококвалитетни овци во регионот на Свети Николе. Почетокот на 2015 г. го одбележа промовирањето на новиот сегмент на работењето - млечни десерти, од кој прв се појави традиционалниот производ сутлијаш

Од почетокот до денес, забележлив е континуиран развој во производствената програма, раст на бројот на производи и бројот на вработени.

Со постојана работа и воведување на нови производи, проширен е асортиманот кој на почетокот го сочинуваа само десетина производи.

Денес целокупниот асортиман опфаќа над 60 производи.

Развојот и успехот на Млекара Здравје Радово подразбира и зголемување на работниот кадар. Од почетните 8 вработени, денешната бројка изнесува 360.

Почетниот капацитет на дневна обработка на млеко од 2 500 литри, денес е зголемен на над 120 000 литри.

Целокупната продажба и дистрибуција на производите се одвива во и од магацинот во Скопје, каде се наоѓа и дирекцијата на компанијата. Со

дистрибуција се опфатени сите градови и населени места во република Македонија. Истата се одвива со возила од сопствениот возен парк.

- **АД „Оранжерии” - Хамзали** - е акционерско друштво чија претежна дејност е производство на раноградинарски култури: разни сорти на домати, краставици, блага пиперка, лута пиперка, зелка, компир, жито и др.

Произлезено е од трансформацијата и делбата на АДМС ЗИК Струмица - Струмица и е еден од неговите правни наследници. Производството се одвива под стакленици и на отворени површини, кои се наоѓаат на подножјето на планината Огражден. Вкупните површини под насад изнесуваат 48 хектари од кои под стакленици се 18 хектари, а отворените површини се 30 хектари.

Во АД „Оранжерии,, с. Хамзали има вработено вкупно 136 вработени на неопределено време и 30 вработени на определено работно време.

Сл. бр. 10 Оранжерии – Хамзали

- **АД „Агролозар” - Хамзали** - е земјоделски субјект, специјализиран за производство на грозје и праски. Вкупната површина под лозаро-овоштарски насади изнесува околу 600 хектари, од кои 550 хектари се покриени со лозови насади, а 50 хектари со насади од овошје додека со ратарски и градинарски култури има вкупно околу 400 хектари. И овие површини се наоѓаат на подножјето на планината Огражден. Од видовите на грозје, најмногу се застапени винските сорти - шпалир и одрина. АД „Агролозар,, го произведува најдоброто грозје во источна и југо-источна Европа. Тука се вбројува сортата Викторија која е направена од страна на Институтот за Хортикултурални истражувања во Романија,. Сортата брзо се раширила во Романија, а после успешните обиди на адаптација, прифатена е од многу виногради во цела Европа. Викторија е произведена во чисто и еколошко опкружување и е одраз на нашата идилична клима. АД. „Агролозар,, произведува голема количина на висококвалитетни праски. Како составен дел на оваа акционерско друштво постои и модерна винарска визба која произведува квалитетни и брендирани сорти на вина.

Слика бр. 11: Винарија „Далвина,, - Хамзали

- **ППС „Економија” – Боријево** – е специјализирана фарма за одгледување на млади пилиња и производство на јајца. Вкупниот број на единки изнесува 23.000 пилиња и кокошки.
- **АД за неметали „Огражден” - Струмица** – е стопански субјект од областа на рударството, со рудник на планината Огражден, односно на територијата на општина Босилово. Седиштето на субјектот е во градот Струмица. Од овој рудник се врши ископ и дробење со сепарирање на фелдспат .
Според сите геолошки критериуми фелдспатната руда претставува своевиден уникат, и како таква е една од ретките на балканските простори и пошироко.Целокупната технологија за експлоатација претставена преку процесите на: дупчење, минирање, утовар, транспорт, дробење и сепарирање се врши целосно од страна на машинскиот парк на фирмата.Контрола на квалитетот во сите фази на експлоатација на фелтспатот, резултира со печат на потврден производ согласно ISO 9001:2000 селективно според барањата на купувачите. Употребата на фелдспатната руда во различни фази на припрема е насочена кон керамичката, порцеланската и стаклената индустрија.

Површината на рудникот изнесува 4,22 км², со 5 вработени. Дневниот капацитет на рудникот изнесува 100 тони руда, додека годишната продукција изнесува 26.000 тони руда.

12. Култура и спорт

Културата и спортот се исто така застапени во Општината преку културни друштва и клубови.

Во речиси сите населени места во Општината, постојат Домови на културата кои се многу малку искористени за културни активности, а некои и се целосно запустени.

Во Општината постојат две културно-уметнички друштва, кои се особено активни и го раздвижуваат културниот живот во Општината. Тоа се КУД „Гоце Делчев“ од Босилово и КУД „Русалии“ од Секирник.

КУД „Гоце Делчев“, од Босилово, е друштво со голема традиција, формирано уште во 1947 година, составено од машка и женска пеачка група, машка и женска играорна група како и театарска група. Програмските содржини со изворни македонски ора и песни ги претставуваат повеќепати во текот на годината не само во Општината туку и пошироко во земјата и странство.

Слика бр.12: КУД Русалии - Секирник

КУД „Русалии“ - Секирник - располага само со играорна група која што ја негува културната историја на Македонците - бегалци од Република Грција за време на Балканските војни и граѓанската војна. Своите почетоци како група играорци ја имаат уште од далечната 1929 година. Имаат мошне интересен

репертоар на изворни ора, кои го отсликуват поблиското и подалечното минато на Република Македонија.

Спортот во Општината е застапен единствено преку повеќе фудбалски клубови во населените места. Тие се натпреваруваат во рамките на фудбалска лига на Струмичкиот регион.

Позначаен спортски субјект на територијата на општина Босилово е фудбалскиот клуб „Хоризонт“ – Турново, кој се натпреварува во првата фудбалска лига на Република Македонија.

Слика бр.13: Стадион на ФК „Хоризонт“ – Турново

13. Граѓански сектор

Невладиниот сектор во општина Босилово е застапен и организиран преку друштва и здруженија. Нивната активност е насочена кон промовирање на граѓанското општество во зависност од областа и делокругот на своето дејствување.

Својата активност пред се ја насочуваат кон реализација на некои проекти за решавање на одредени проблеми во заедницата, при што остваруваат голема соработка како со локалната така и со централната власт.

Невладини организации кои делуваат на територијата на општина Босилово се следниве:

- ЦЕОР (Центар за едукација и одржлив развој) - Иловица,
- Еколошко друштво „Бела бреза” – Босилово;
- Еколошко друштво „Извор” – Радово;
- Здружение на тутунопроизводители „Жолто злато” – Босилово и
- Здружение на земјоделски производители „Агро-еко” – Бориево.

Извештај од процената на состојбата со животната средина во општина Босилово

1. Тематска Област - В О Д А

1.1 Расположливи водни ресурси

Акумулацијата Иловица (од која вода за пиење црпи регионалниот водовод Иловица), има зафатнина од 420.000 м³ вода и површина од околу 0,5 км². Од оваа акумулација се наводнуваат и околу 90 хектари плодни земјоделски површини во атарите на населените места Иловица и Штука. Акумулацијата ја полни со вода Иловичка Река која при појава на поројни дождови ја полни со големи наноси, бидејќи на истата не се изградени каскади за запирање на наносот. Поради полнење на акумулацијата со наносен материјал се намалува нејзиниот корисен волумен.

Акумулација Чаушица - Браната „Чаушица,, се наоѓа на надморска висина од 410 метри има висина од 18 метри и формира акумулационен простор со вкупен волумен од 140.000 м³ и корисен волумен од 135.000 м³ со што се создаваат услови за обезбедување на вода за наводнување на вкупно 227 ха. плодни земјоделски површини.

Според расположливите дотечни води и врнежите што паѓаат на тој простор се соодаваат вкупно расположливи води за наводнување од 330.000 м³ на годишно ниво.

Браната (со неискористен потенцијал) се полни со проточни планински води и има солиден капацитет со кој може да се реши проблемот со наводнувањето на земјоделските површини за земјоделците од населеното место Дрвош.

Реките Струмица и Турија се поголеми водотеци во Општината. Реката Струмица тече низ централниот дел на Струмичкото Поле, влевајќи се во реката Струма - Република Бугарија, додека реката Турија истекува од акумулацијата Турија и исто така се влева во реката Струмица кај селото Турново. Помали реки се: Иловичка Река која доаѓа од планината Огражден и ја полни акумулацијата Иловица и се влева во реката Турија, но во поголемиот дел од годината е суво корито. Штучка Река доаѓа од планината Огражден минувајќи покрај селото Штука и се влева во реката Струмица. Помали водотеци во Општината се: Азмак што минува покрај селата Гечерлија и Петралинци, прифаќајќи ги атмосферските води кои ги носи во реката Турија и Дрвошка Река која минува низ селото Дрвош, но во текот на целата година е суво корито така да повеќе служи како одводен канал при појава на поројни дождови.

Сливот на **река Струмица** го зафаќа крајниот југоисточен дел од Република Македонија и се протега во правец северозапад-југоисток. Изворишната челенка ја сочинуваат повеќе водотеци што се формират и спуштаат од највисоките делови на планината Плачковица.

Сепак како извориште се смета изворот на Радовишка Река кој е на надморска височина од 1.540 м. Во Радовишко Поле, Радовишка Река се спојува со Ораовичка Река, од каде до влезот во Струмичко Поле го носи името Стара Река. Поминувајќи ја кратката клисура, меѓу Радовишката и Струмичката Котлина, оваа река влегува во Струмичката Котлина во која го носи името Струмица. Текот на Струмица низ Струмичката Котлина, во која прима голем број на поројни водотеци кои депонираат огромен нанос во речното корито, порано бил доста отечнат и коритото било плитко, а изливањето на водата од него честа појава. Како последица на ова се формирале постојани мочуришта во близина на речниот тек меѓу кои најголемо било Моноспитовското Блато. Со извршените мелиорации по Втората светска војна, овој процес е запрен.

Под Ново Село река Струмица излегува од Струмичкото Поле и тече низ Кључката Клисура формирана помеѓу планините Огражден на север и Беласица на југ, каде што ја поминува границата со Република Бугарија на кота од 186 м и се влива во Струма на територијата на соседна Република Бугарија.

Во Република Македонија река Струмица има должина од 75,1 км и дренира сливна површина од 1.520 км². Има вкупен пад 1.354 м, односно релативен пад од 18‰. Средниот проток на Струмица кај Ново Село изнесува 6,16 м³ /s, средните минимални води 1,16 м³ /s, а средните максимални води 14,50 м³ /s.

Најголемиот проток се јавува при крајот на зимата и во почетокот на пролетта, односно во месеците февруари, март и април. Така во февруари средните големи води изнесуваат 60,50 м³ /s. Најмалите протоци се во месеците август и септември со минимум на средни води во август, кога овде протечуваат само 0,05 м³ /s. Во својот тек Река Струмица прима четири поголеми притоки, три од левата и една од десната страна. Леви притоки на Струмица се Ораовичка Река, реката Плавија и реката Турија, а десна притока е само реката Водочница.

Табела 1. Хидрографска мрежа во општина Босилево

Река	Површина на слив км ²	Должина км	Просечен пад %	Пошуменост %
Турија	45	7	4	15
Струмица	380	9.50	1.1	15
Штучка река		4.0		15
Иловичка река	25.6	9.8	1.34	15

Извор : Профил на Струмичкиот регион

Турија - е најголемата притока на Струмица. Во горниот дел се формира од два крака- Широки Дол којшто извира на Плачковица на надморска височина од 1.065 м и тече кон југоисток и Безгаќева Река којашто извира на иста надморска височина на планината Огражден и тече кон северозапад. Тие се спојуваат меѓу Грамадиќ и Малинска Планина и оттука настанува реката Турија, која тече кон југ и во средниот тек е позната под името Нивичанска Река.

На овој потег во 1972 година е изградена вештачката акумулација Турија со зафатнина од 48 милиони м³ вода. Во р. Струмица се влива кај с. Турново на кота од 215 м. Долга е 44,7 km, зафаќа сливна површина од 263 km² и има релативен пад од 19‰.

Водочница - е единствена поголема десна притока на р. Струмица. Извира од планината Смрдеш на надморска височина од 660 m, а во Струмица се влива источно од с. Зубово на кота од 205 м. Долга е 37,2 км, зафаќа сливна површина од 374 км² и има релативен пад од 12,2‰.

Во горниот тек се нарекува Бела Река, а низводно од с. Водоча се нарекува според името на ова село. Од почетокот тече во правец запад-исток, потоа помеѓу селата Попчево и Водоча тече кон север, за да после с. Водоча повторно тече кон исток. На реката Водочница кај с. Попчево во 1966 година е изградена вештачката акумулација- езерото Водоча со зафатнина од 26,7 милиони м³ вода.

Реката Водочница има една поголема притока, тоа е реката Тркајна. По одводнувањето на замочурените површини во Струмичко Поле, како посебен проблем во сливот на р. Струмица се јавуваат мошне развиените ерозивни процеси и облици. Бројните порои и поројни водотеци присутни овде, депонираат огромен нанос во рамничарскиот дел и нанесуваат значајни штети како на обработливите површини така и на другите објекти во рамничарскиот дел.

1.2 Квалитет на речни води

Во последните години (2006-2014,) еден од најкритично загадените водотеци е реката Струмица. Квалитетот на водата на оваа река се следи на едно мерно место, Ново Село. Проценетиот квалитет на водата на оваа река, во текот на испитуваните години, е со вредности за V - IV класа.

Органолептичките показатели се со вредности докажани за III класа. Водата почесто е заматена до матна. Од показателите на киселост, pH е со вредности за I класа, а алкалитетот со вредности проценети за II – I класа.

Од показателите на кислородниот режим, растворениот кислород почесто е со многу ниски вредности V - IV класа. Заситеноста на водата со кислород (од 0.0-104.3 % O₂) е со вредности докажани за V - IV класа, како и БПК₅ (од 14.10-49.00 мг/л O₂) - V класа.

Хемиската потрошувачка на кислород (од 4.83-20.40 мг/л O₂) е со вредности за IV класа. Ова укажува на значително органско загадување на водотекот, што се должи на непрочистени комунални води.

Вкупните растворени материи се докажани со вредности за I – II класа, а суспендирани материи во целиот анализиран период се со вредности за V класа.

Показателите на еутрофикација, сапробен индекс и степен на сапробност, од извршените 6 мерења се со вредности за III – II класа.

Хемиските показатели на фекалното загадување: амониум јонот е најчесто со вредности за III – IV класа, нитратите со вредности проценети за I – II класа, додека нитритниот јон најчесто е со вредности за III - IV класа.

Хемиско-токсичните материи се докажани со вредности за I – II класа. Железото и кадмиумот имаат одредени отстапувања за III-IV класа, додека манганот почесто е со вредности за III – IV.

Според Уредбата за класификацијата на водите во водотеците според сливното подрачје, водата во реките Струмица и Турија треба да се од трета категорија, а водите на реките Иловица и Штучка Река од втора категорија. Реката Водочница е најзагадена бидејќи низ нејзиното речно корито истелкува фекалната канализација на градот Струмица со што голем дел од нејзиниот растителен и животиски вид е исчезнат а одредени видови се пред исчезнување.

1.3 Одведување и третман на отпадни води

Најголем проблем во Општината е неизграденоста на фекални канализации со пречистителни станици во сите населени места во Општината. Проблемот со отпадните води локалното население го решава со изградба на септички јами, кои постојат во огромен број (околу 3.500). Со нив значително се врши загадување на подземните води. БПК₅ според бројот на жителите во Општината изнесува 855,60 кг/ден.

Табела 5. БПК₅ по населени места

Р.бр.	Населено место	број на жители	БПК ₅ кгр/ден	Испуштена отпадна вода м ³ /год
1.	Босилово	1698	101.88	61977
2.	Бориево	926	55.56	33799
3.	Турново	941	56.46	34346.5
4.	Иловица	1907	114.42	69605.5
5.	Секирник	1194	71.64	43581
6.	Радово	851	51.06	31061.5
7.	Моноспитово	1803	108.18	65809.5
8.	Робово	576	34.56	21024
9.	Еднокуќево	678	40.68	24747
10.	Петралинци	605	36.3	22082.5
11.	Сарај	937	56.22	34200.5
12.	Гечерлија	373	22.38	13614.5
13.	Дрвош	699	41.94	25513.5
14.	Хамзали	22	1.32	803
15.	Старо Балдовци	269	16.14	9818.5
16.	Штука	781	46.86	28506.5
	Вкупно	14260	855.6	520490

Непречистените отпадни води се потенцијална опасност во оние населени места (Петралинци, Сарај, Гечерлија, Хамзали и Старо Балдовци, со вкупно 2206 жители), каде што не постои водоснабдителен систем, односно граѓаните се снабдуваат со вода за пиење преку артериски извори и дупчотини на мала длабочина.

Локалните жители самостојно ги празнат септичките јами по потреба со цистерни од приватни лица, и истите се празнат или на прифатилиштата за комунален отпад или на земјоделските површини. Мошне голем дел од отпадните води од индивидуалните домаќинства се испуштаат во атмосферски одводни канали кои завршуваат во речните корита на реките Струмица, Турија, Иловичка и Штучка Река. Во последните пет години, степенот на загадување на површинските и подземни води од домаќинствата е речиси непроменет, имајќи предвид дека бројот на жители во Општината споредбено со 2002 година останал непроменет (стапката на пораст на населението е намалена за 0.015%).

1.4 Водоснабдување

На територијата на општина Босилово изграден е регионалниот водовод - Иловица, од кој со вода за пиење се снабдуваат вкупно седум населени места: Робово, Еднокуќево, Босилово, Турново, Боријево, Секирник и Радово, со вкупен број од 5.030 жители. Водата се обработува со озонатор во фабрика за вода што се наоѓа покрај акумулацијата Иловица. Населените места Моноспитово, Дрвош, Иловица и Штука со вкупен број на жители од 5190, имаат сопствени водоводни мрежи од кои се снабдуваат со вода. Со овие дистрибутивни мрежи управува ЈПКД „Огражден“, -Босилово додека со водоводот во местото Дрвош управува месната заедница преку свои луѓе т.н. „водари“. (во тек е преземање на водоводот во село Дрвош од страна на ЈПКД „Огражден“, -Босилово со цел негово управување и одржување).

Во 2009 година завршена е изградбата на цевковод до населеното место Робово во должина од 2.200 метри и цевковод до населеното место Еднокуќево во вкупна должина од 2.000 метри, со што функционираат водоводите и во тие населени места, односно се приклучија на регионалниот водовод „Иловица“, -Останатите населени места вкупен број на жители од 2206, вода за пиење користат од артериски бунари и други дупчотини на мала длабочина, односно ги користат подземните води.

Податоците за квалитетот на водата за пиење во населените места кои не се опфатени со водоводот со кој управува ЈП, се добиваат двапати годишно од ЈУ ЦЈЗ- Струмица и резултатите се речиси идентични, односно има периодично отстапување во квалитетот на водата за пиење од 2009 - 2014 година.

Со Регионалниот водовод Иловица - стопанисува **ЈПКД Огражден Босилово**, од кој секојдневно се испорачуваат вода за пиење за домаќинствата и за стопанските субјекти. Вкупната потрошувачка на вода дневно за населението изнесува од 500-900 м³ вода, а за индустријата од 50-70 м³ вода. Вкупниот број на приклучоци за водоснабдување од регионалниот водовод „Иловица“, во Општината е 1218, (Табела 6) односно околу 37% од

вкупното население во Општината. Цената на испорачаната вода изнесува 32 денари по м³. Процентот на наплата на оваа услуга изнесува од 80-90%. Губитоците на вода во водоснабдителната мрежа изнесуваат од околу 25% на годишно ниво.

Табела бр.6 - Приклучоци на водовод „Иловица,,

Ред.бр.	НАСЕЛЕНО МЕСТО	Број на домаќинства (вкупно)	Број на приклучоци на водоводна мрежа -регионален водовод Иловица- 2015 година	Процент на приклучоци од вкупен број на домаќинства
1.	РОБОВО	140	107	76%
2.	ЕДНОКУКЕВО	164	106	64%
3.	ТУРНОВО	230	188	82%
4.	РАДОВО	206	102	49.5%
5.	СЕКИРНИК	290	170	58.6%
6.	БОРИЕВО	224	176	78.5%
7.	БОСИЛОВО	411	369	90%
	ВКУПНО	1665	1218	73.1%

Табела бр.7 - Квалитет на вода - водовод Иловица

Основен преглед на вода(физичко-хемиски) РЕГИОНАЛЕН ВОДОВОД - ИЛОВИЦА		Резултат	МДК
Физички показатели			
Боја	(степени Pt-Co)	5.000	10.000
Матност	(NTU)	0.160	1.000
Физичко-хемиски показатели			
Ph		6.500	9.500
Потрошувачка на КМнО4	(мг/л)	7.300	8.000
Електролитска спроводливост при 293,	(microScm-1)	248.000	1000.000
Амонијак како (NH4)	(мг/л)	н .д	
Нитрити како (NO2)	(мг/л)	0.010	0.100
Нитрати како (NO3)	(мг/л)	3.500	50.000
Хлориди	(мг/л)	5.800	250.000
Железо	(мг/л)	0.040	0.200

Податоците се од примерок од водоводната мрежа од регионалниот водовод Иловица, од 22.06.2015 година, анализирани од страна на ЈЗУ Завод за здравствена заштита -Струмица.

И во последните пет години, квалитетот на водата (согласно извршените анализи) е идентичен во однос на бактериолошкиот состав и физичко-хемиските карактеристики на водата.

1.5 Наводнување

Во Општината, во која земјоделството е најзастапена стопанска гранка, се користат водите од мелиоративниот систем Турија. Оваа акумулација е најголема во струмичкиот регион со површина од 1,8 км² и зафатнина на вода од околу 50.000.000 м³. Вкупното обработливо земјиште изнесува 7.054 хектари. Системот егзистира повеќе од 35 години, но се јавува проблем околу неговото одржување за кое е задолжено ВП „Струмички поле,, - Струмица.

Вкупната должина на каналската мрежа за наводнување во општина Босилово изнесува околу 100 километри.

Низ територијата на општина Босилово минуват две реки со поголема должина: Турија и Струмица и помали речни водотеци: Иловичка Река и Штучка Река како и помали одводни канали кои се влеваат во главните реки. Овие водотеци, локалното население ги користи за наводнување на околните земјоделски површини. Речните корита на Струмица и Турија се обраснати со шамак, трева, дрвја и сл. и постои сериозна опасност во услови на поројни дождови да дојде до излевање на реките, односно поплавување на земјиштето и населените места. Чистењето на атмосферски канали е во голема мера се потпомогнати и изведени од страна на локалната самоуправа со помош од државните институции со ангажирање на градежна механизација и финансиски средства.

Сл.бр.14 - Акумулација Чаушица

Сл.бр. 15 и 16 Река Струмица

- **Резиме на состојбите и проблемите за тематската област - ВОДА**

1. Загадување на површинските и подземните води како резултат на директно испуштање на комуналните отпадни води во реципиентите во сите населени места;

2. Недостиг на атмосферска канализација во сите населени места и фекална канализација за домаќинствата;

3. Неизградена водоводна мрежа на населените места: Петралинци, Гечерлија, Старо Балдовци, Сарај и Хамзали;

4. Непрочистени речни корита на реките Турија и Струмица;

5. Полнење на акумулацијата Иловица со наносен материјал од Иловичка Река;

6. Неизградени дополнителни линии од хидрантска мрежа на хидросистемот „Турија“, неопходно потребни за наводнување на дополнителни површини со земјоделско производство.

2. Тематска област - О Т П А Д

Постојниот начин на депонирање на цврстиот отпад, на целата територија на општина Босилово, не е во согласност со Законот за управување со отпад, односно во поголемиот број од населените места се врши на санитарно-технички неуредени локации, спонтано од страна на населението создавајќи т.н. диви депонии како и организирано од страна на ЈПКД Огражден - Босилово.

Вкупната количина на отпад која ја произведува секој жител на општината е околу 0,9 кг.дневно. Во оваа проценета количина на отпад влегува комунален, друг неопасен отпад и инертен отпад. Услугата за собирање и транспорт на отпад ја обезбедува ЈПКД Огражден од Босилово, формирано 2005 година.

За 2015 година, вкупното количество собран отпад од сите жители на општината изнесува околу 3.000 тони. Од комерцијалните објекти генерираниот отпад изнесува 200 тони на годишно ниво. Во комерцијалните објекти се вклучени покрај јавните институции и продавниците, киосците итн. Нивниот број, ниту пак обемот на работа не е зголемен во последните две години. Значи вкупното количество генериран отпад во општина Босилово изнесува 3.200 тони/год. Според видот на отпадот тој се состои од комунален и друг неопасен отпад.

Постои организиран начин на собирање на сметот само во неколку населени места во Општината, но со недоволен број на вклучени субјекти. На целата територија на општина Босилово, 2416 субјекти (домаќинства =1759 и правни лица = 113) се вклучени во организираното собирање и транспортирање на сметот.

Табела бр. 8 - Вклучени субјекти во организирано собирање на отпад по населени места

Р.бр.	Населено место	Вкупен број на домаќинства	Вклучени домаќинства - корисници на услуга	Процент на домаќинства корисници на услуга	Вклучени правни лица
1.	Босилово	446	316	71 %	42
2.	Турново	242	168	69 %	26
3.	Секирник	315	231	73 %	6
4.	Бориево	278	271	97 %	6
5.	Моноспитово	447	297	66 %	13
6.	Робово	149	104	70 %	5
7.	Еднокуќево	165	96	58 %	4
8.	Радово	200	150	75 %	6
9.	Петралинци	174	126	72 %	5
	Вкупно	2416	1759	73 %	113

Во останатите населени места: Иловица, Штука, Сарај, Дрвош, Старо Балдовци, Гечерлија и Хамзали не постои организиран систем на собирање и

транспортирање на отпадот.

Не постои централна општинска депонија, односно во секое населено место во општината има **прифатилиште за комунален отпад** (места определни од страна на месните заедници во секое населено место), каде што се носи отпадот од општинското комунално претпријатие како и од самите граѓани, кои самите, со сопствени транспортни средства, го депонираат таму.

Вкупната површина под прифатилишта за комунален отпад во сите населени места во Општината изнесува околу 6 хектари.

ЈПКД Огражден, Босилово, има сопствено возило - камион за собирање на сметот. Собирањето и транспортирањето на отпадот се врши и со трактор со приколка. Секое домаќинство сопствениот отпад го депонира во буриња или мали канти за отпадоци од каде општинското комунално претпријатие со трактор и со камионот поминува и го собира сметот, носејќи го до одредената локација, утврдена од страна на месните заедници.

Постојниот број на **канти за отпадоци** е следниот:

- за домаќинства со зафатнина од 0.12 м^3 , вкупно 94 пластични канти;
- импровизирани канти или буриња со зафатнина од околу $0,25 \text{ м}^3$ вкупно 1665 броја;
- метални контејнери со зафатнина од 1.1 м^3 , вкупно 70 броја;

За физички лица, цената за собирање на сметот по домаќинство изнесува 150 денари за месец, а за правните субјекти во зависност од количината на отпадот и бројот на празнењето на кантите и контејнерите во текот на една недела се движи од 250 до 1.000 денари за еден месец. Процентот на наплата на оваа комунална услуга за собирање на сметот изнесува околу 80-90%.

Прифатилиштата за комунален отпад ги оддржува општината преку ЈПКД Огражден со расчистување на сметот од прифатилиштата за комунален отпад, односно за разбуткување на сметот како и за рамнење на теренот.

Отпадот од земјоделската дејност се меша со останатиот неопасен отпад што се генерира во домаќинствата, и заедно се депонираат на локациите одредени од страна на месните заедници.

Во Општината не се врши **селектирање на отпад**, односно не е воспоставен систем за селектирање на специфични типови отпад, согласно законските одредби. Тоа се должи, пред сè, на несоодветната стручна и техничка опременост на комуналните претпријатија.

Создавањето на **дивите депонии** во Општината, е поврзано како со недоволната информираност на населението така и со нивната недоволно развиена свест за негативните влијанија кои се предизвикуваат во услови на несоодветното постапување со отпадот. Вкупната површина под дивите депонии изнесува околу 1.500 м^2 .

На подрачјето на општина Босилово постои еден откупен **пункт за собирање на секундарни сировини**: (хаварисани возила, метал, пластика, хартија, батерии и акумулатори - каде физички и правни лица самостојно со сопствен транспорт ги носат во откупниот пункт), со што се овозможува

намалување на отпадот депониран на прифатилиштата за комунален отпад, а со тоа се намалуваат и трошоците за нивно одржување.

Постојаното неконтролирано создавање на диви депонии има големо влијание на здравјето на луѓето, квалитетот на воздухот, површинските и подземните води како и на деградирањето на земјиштето. Меѓу проблемите со кои се соочува Општината, е секако и проблемот со самозапалување на дивите депонии, како и несоодветното постапување на граѓаните кои самоволно пристапуваат кон нивно палење. Поради присуството на органска фракција на ѓубриштата, во постапка на нејзино гниење во присуство на кислород се ослободува метан. Тој е гас кој го предизвикува ефектот на стаклена градина, а со негово палење се ослободува CO_2 кој претставува исто така гас, кој го предизвикува ефектот на стаклена градина, но е со помал интензитет. проблемот настанува поради присуството на пластична амбалажа, кеси и сл., кои со палење ослободуваат особено штетни (канцерогени) материи - диоксини и фурани.

Сл.бр.17 Депонија - Босилово

Резиме на проблемите и состојбите - тематска област ОТПАД

1. Не постои централна санитарна општинска или регионална депонија (секое населено место има свое прифатилиште за комунален отпад, кое претставува обична нестандардизирана локација);

2. Недоволна покриеност на населбите со организирано собирање отпад (седум населени места не се опфатени во организираниот систем) поради недоволната опременост на ЈПКД Огражден - Босилово со потребната механизација (камион за собирање на отпад) и човечки ресурси,
3. Не е воспоставен организиран систем за селектирање, рециклирање /реупотреба и преработка на собраниот отпад;
4. Ниско ниво на свест кај локалното население за правилно постапување со отпадот, односно неговото депонирање.

2. Тематска област ВОЗДУХ

На ниво на општина Босилово, состојбата со квалитетот на воздухот е задоволителна, односно не постои субјект од поголеми размери којшто во поголем обем би влијаел на квалитетот на воздухот. Во Општината не постојат индустриски капацитети или некоја друга инсталација која би го загадувала воздухот.

Општина Босилово не е вклучена во следењето на квалитетот на воздухот во рамките на мониторинг-програмите на ниво на Република Македонија.

3.1 Загадување на воздухот од мобилни и стационарни извори

Загадувањето на воздухот од сообраќајот е резултат на користењето на течни енергенси, при чие согорување се емитираат: азотни оксиди, сулфур диоксид, јаглероден моноксид, јаглероден двооксид, прашина, алдехиди, олово и органски киселини. Нивото на емисиите во воздухот од мобилните извори не зависи само од степенот на активност, туку постои индиректна поврзаност со квалитетот на горивата што се користат, како и старосната структура на возниот парк. Сепак, загадувањето на воздухот од сообраќајот не претставува сериозен проблем во руралните средини, туку тоа произлегува од интензивните движења по регионалните и магистралните патни правци.

Поголема фреквенција на сообраќајот постои преку магистралниот пат А-4 Струмица - Ново Село, кој поминува низ три населени места од Општината: Босилово, Турново и Секирник, со вкупна должина од 12 километри. Се планира изградба на заобиколен магистрален пат којшто ќе овозможи намалување на бучавата и количината на издувните гасови, бидејќи се работи за меѓународен патен правец.

Вкупниот број на регистрирани **моторни возила** во 2015 година на подрачјето на Општината, изнесува 1350 (податок од Здружението на возачи Струмица). Здружението не располага со податоци од другите години поради несоодветниот начин на евидентирање на регистрираните возила).

Најголемото влијание на загадувањето на воздухот во Општината е резултат на начинот на **затоплување на домовите** на локалното население, при што во

најголем број случаи се користи огревно дрво или јаглен при чие согорување се ослободуваат опасни елементи: (јаглороден диоксид, сулфур диоксид). Вкупното количество на потрошено огревно дрво од страна на локалното население (број на домаќинства 3661), на годишно ниво изнесува околу 40.000 м³ дрво. Количеството на употребено огревно дрво е, речиси, исто секоја година, бидејќи само мал број домаќинства користат друг извор на затоплување (нафта, јаглен и сл.).

Друг проблем од помали размери од кој се врши загадување на воздухот, претставува неконтролираното горење, односно запалување на депониите за комунален отпад, особено во летниот период кога се отежнува и извршувањето на земјоделските работи на оние површини кои гравитираат кон местата каде што се депонира отпадот.

На територијата на општина Босилово се регистрирани четири инсталации кои подлежат на процедура и имаат обезбедено Дозволи за усогласување со оперативен план, а тоа се: Млекара „Здравје“, - Радово, Живинарска фарма „Економија“, - Боријево, АД за неметали „Огражден“, - Струмица (површински коп Огражден) и Винарска визба „Далвина“, - Хамзали.

Општина Босилово има одобрено повеќе Елаборати за заштита на животната средина поднесени од страна на оператори и инсталации кои подлежат на таа законска обврска и истите значително имаат преземено мерки и активности за подобрување на дејноста во сите области на животната средина.

Општо кажано, состојбата со воздухот во општина Босилово е на задоволително ниво без тенденција за нејзино влошување.

Сл.бр.18 Магистрален пат А 4 Струмица - Ново Село

Резиме на состојбите и проблемите во тематската област ВОЗДУХ

1. Недостаток на сеопфатни и сигурни податоци за емисиите на загадувачки супстанции на локално ниво;
2. Недостаток на планови и програми за намалување на загадувањето на воздухот и унапредување на квалитетот на амбиентниот воздух;
3. Загадување на воздухот како резултат на зголемена фреквенција на движење на возилата на магистралниот пат Струмица - Ново Село;
4. Употреба на горива со чие согорување се емитираат загадувачки супстанции во воздухот, особено кај домашните ложишта;

5. Тематска област ПОЧВА И ИСКОРИСТУВАЊЕ НА ЗЕМЈИШТЕТО

Територијата на општина Босилово со еден простор го зазема средишниот дел на Струмичкото Поле, а тоа е алувијална рамнина на реката Струмица, додека другиот дел се издига до сртот на планината Огражден, така што има контрастна релјефна структура. На крајниот јужен дел, преку неа води главниот пат кон Република Бугарија, како и регионалниот пат за Берово, преку планината Огражден. Просечната густина на населеноста изнесува 88 жители на еден км². Од сите населени места, 12 се рамничарски населби, а 4 се ридски населби.

4.1 Земјоделство и сточарство

Во Општината најзастапена стопанска гранка е земјоделството, односно 85-90% од населението се занимава со земјоделство.

Табела бр.9 - Аграрна структура на земјиштето во општина Босилово.

	Населба	Надморска височина	Површина на атарот (км2)	Жители во 2002 година	Аграрна структура на атарот во хектари			
					Вкупна аграрна површина	Обработливо земјиште	Пасишта	Шуми
1.	Бориево	207	4,7	926	443	426	14	3
2.	Босилово	214	8,1	1698	748	708	39	1
3.	Гечерлија	331	10,1	373	974	427	82	456
4.	Дрвош	360	22,9	699	2259	284	120	1855
5.	Еднокукево	215	3,3	678	310	305	5	-
6.	Иловица	282	22,2	1907	2133	685	113	1335
7.	Петралинци	220	3,4	605	330	314	16	0,8
8.	Радово	218	4,2	851	367	330	57	0,7
9.	Сарај	227	3,6	937	340	325	13	2

10.	Робово	215	3,4	576	315	309	6	-
11.	Секирник	216	8.8	1194	789	688	101	-
12.	Ст.Балдовци	223	3,7	269	336	326	30	-
13.	Турново	210	5,5	941	503	468	35	-
14.	Хамзали	360	19,7	22	1907	479	1428	-
15.	Штука	300	16,4	781	1588	228	15	1355
16.	Моноспитово	208	9,5	1803	774	752	22	
	ВКУПНО:		149,5	14.260	14 136	7054	2086	4996

Податоците се од студијата „Општините во Македонија„ - книгоиздателство Мисла АД - Скопје, автор Митко Панов од 1996 година.

Согласно Пописот на земјоделие 2007 година, утврдени се следниве податоци за општина Босилово.

Табела. 10 - Расположлива земјоделска површина

Број на индивидуални земјоделски стопанства	Вкупно расположива површина на земјиштето	Користено земјиште	
		вкупно	сопствено
3070	5198,24	5079,73	4317,40

Споредбено со податокот за вкупно обработливо земјиште во 1996 година, во однос на 2007 година, може да се забележи намалување на обработливата површина од 30%. Ова намалување се јавува како резултат на трансфер на работна сила од една стопанска гранка во друга, пренамена на земјиштето, од земјоделско во градежно, миграција и сл.

Табела 11 - Површина на користено земјоделско земјиште по категории (ха)

вкупно	Ораници,бавчи,градин и	Ливад и	Пасишт а	Овоштарниц и	Лозја
5079,73	4698,41	182,19	33,55	40,06	125,52

Извор: Попис на земјоделие 2007

Во категоријата ораници, бавчи и градини најзастапени се житните растенија-2063,58 ха , а од што најголема површина отпаѓа на пченица 1011,00 ха и пченка 960,18 ха; од фуражните растенија (1033,86 ха) најзастапени се луцерката - 891,46 ха и детелината 89,44ха; од зеленчукот (1044,61ха) најзастапени се пиперките-367,53 ха, компирот 131,61 ха, зелката 87,70 ха, краставиците -90,23 ха, лубениците-196,84 ха .

Табела 12: Број на стебла и површина на овоштарници

Овошен насад	Број на стебла	Површина (ха)
јаболка	3551	5,8
Круши	1483	1,83
Сливи	4494	6,23

Цреши	5488	5,23
Вишни	10897	9,90
Кајсии	695	1,27
Праски	5667	8,39
Ореви	133	0,59
Бадеми	39	0,08

Табела 13: Лозови насади

Вкупно лозови насади		Вински сорти		Трпезни сорти	
Бр. пенушки	Површина (ха)	Број	Површина (ха)	Број	Површина (ха)
448229	125,52	440979	122,97	7320	2,56

Табела 14: Индивидуални земјоделски стопанства според користено земјиште

Број на индивидуални земјоделски стопанства со:						
индустриски растенија	жита	Фуражни растенија	Зеленчук	Цвеќе, украсни растенија	Овошни насади	Лозови насади
1278	2718	2090	2345	745	213	661

Општо земено, земјоделското производство е во постојан подем во однос на неговото осовременување, особено кај раноградинарското производство. Инсталирани се модерни пластеници, водата за наводнување рационално се користи со примена на системот „капка по капка“, со што е овозможено квантитативно зголемување на обемот на производството, но сето тоа е проследено со зголемена употреба на вештачки ѓубрива и пестициди.

Иако не постои континуирано следење на употребата и на овие средства, може со сигурност да се констатира трендот на зголемување на користењето на истите во текот на последните пет години, пред сè поради интензивниот развој на земјоделското производство.

Табела 15: Површина третирана со ѓубрива и средства за заштита на растенијата

Површ. (ха) третирана со:		Површ. (ха) третирана со сретства за заштита на растени.			
Минерални ѓубрива	Органски ѓубрива	Хербициди	Инсектициди	Фунгициди	Родентициди
2279,23	572,58	983,04	5219,28	353,36	6007,60

Извор: Попис на земјоделство 2007 год.

Минералните ѓубрива содржат азот и фосфор кои имаат негативно влијание како на подземните води така и на почвата. За почвите најголемо влијание има фосфорот од органските ѓубрива којшто се таложи на 20 см. од почвената површина. Во европските земји просечната употреба на пестициди се движи од 2,5 - 3,3 кг/ха/год.

Иако употребата на агрохемиските средства дава позитивни економски

ефекти, од друга страна, пак, нивната прекумерна употреба има долгорочни негативни ефекти по животната средина, односно преносот и депонирањето на отровните материи влијаат врз хемискиот состав на почвата. Промената на хемискиот состав негативно се одразува и врз нејзините еколошки, но и економски вредности. Генерално, не постои соодветна база на податоци за употребеното количество на овој вид препарати и нивното влијание на квалитетот на почвата, како на национално така и на локално ниво.

Индивидуалните земјоделски производители ретко се решаваат на испитување на составот на почвата пред засејувањето на новите површини, од причини што тоа се наплаќа од страна на овластените институции кои вршат испитување. Од тие причини, не се користи и принципот на користење на кубривата и хемиските препарати, согласно потребите како на самата почва така и на растенијата.

Сточарството забележува подем во својот развој, бидејќи поради проблемите во пласманот на земјоделските производи локалното население сè повеќе се ориентира кон одгледување домашни животни. Постојат предиспозиции овој сектор уште повеќе да се развива и да се одвива на современ начин.

Табела 16: Грла/број:

	2001 година	2007 година
Коњи	1610	1740
Говеда	2482	5083
Овци	3006	4227
Кози	2120	3165
Свињи	2152	4361
Живина	8193	53730
Зајаци	2140	2687
Пчелни семејства	260	390

Извор: Попис на земјоделие 2007год.

На територијата на Општината постојат и два субјекти: **АД Оранжери** и **АД Агролозар од Хамзали**, кои обработуваат огромни површини на кои се одгледуваат раноградинарски култури под стакленици и плантажи под лозови и овошни насади.

4.2 Искористување на земјиштето

Населеното место Босилово има детален урбанистички план, кој датира од 1980 година. Постои и генерален урбанистички план за општина Босилово и одделно за населеното место Босилово. Петнаесет населени места имаат урбанистичка документација, која е застарена и потребно е да се изработат нови детални урбанистички планови. Застарената урбанистичка документација сеуште е вон сила, па оттука и искористувањето на земјиштето е контролирано согласно новите законските прописи.

Сл.бр. 19 Лозови насади - атар Хамзали

Сл.бр.20 Овощтарство - Хамзали

Сл. бр.21 Градинарско производство

Резиме на состојбите и проблемите во тематската област ПОЧВА И ИСКОРИСТУВАЊЕ НА ЗЕМЈИШТЕ:

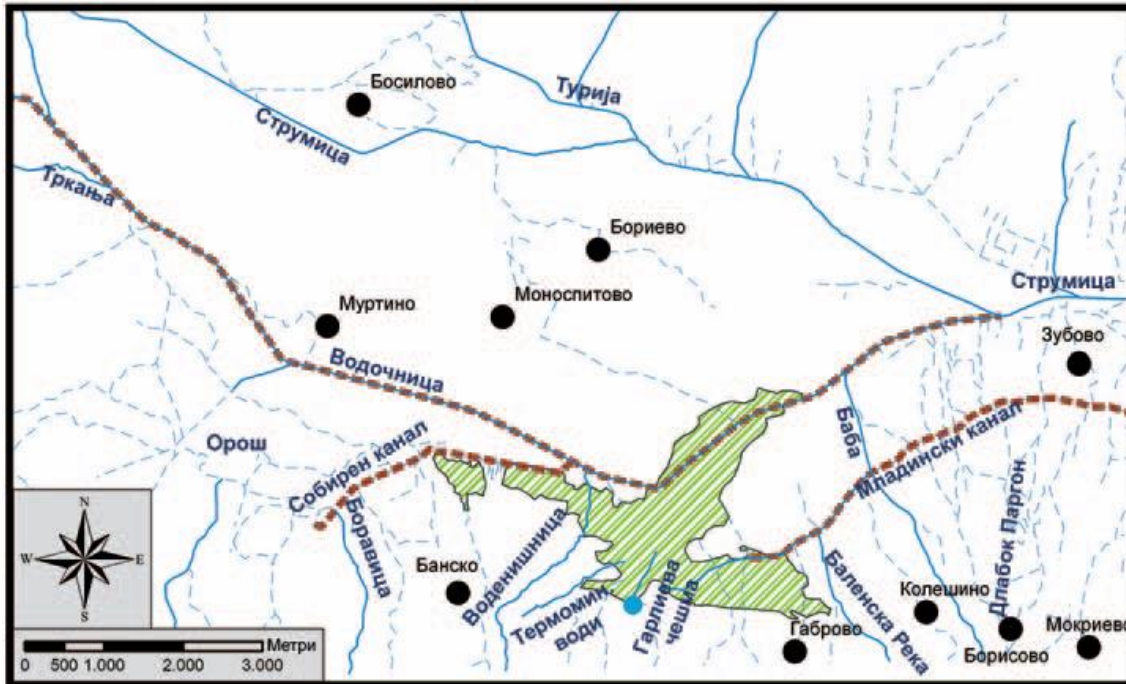
1. Примена на неодржливи агротехнички и агрохемиски мерки;
2. Отсуство на мониторинг на почвата и податоци за состојбата на почвата;
3. Не постоење на детални урбанистички планови во сите населени места или немање на друг вид на нова урбанистичка документација.

5. Тематска област ПРИРОДА

6.1 Биолошка разновидност, природно водно станиште - Моноспитовско Блато

На територијата на општина Босилово постои природна реткост на површина од 400ха, со вредни флористички елементи од извонредно научно значење - Моноспитовското Блато.

Иако Блатото се уште не е прогласено за **споменик на природата**, до денешен ден не се донесени и утврдени задолжителни мерки за заштита како: определување на организација која ќе управува со него, изработка на план за управување и финансиска поддршка од страна на државата. Моноспитовското Блато како локалитет од национален интерес, се спомнува во Стратегијата и акциониот план за заштита на биолошката разновидност на Република Македонија (Министерство за животна средина и просторно планирање, 2004 година). Оваа национална стратегија предвидува ревитализација на Моноспитовското Блато како дел од системот на заштитени подрачја, поттикнување на традиционалното користење на биолошката разновидност и екотуризам, спроведување на истражувачки проекти и сл. Во Просторниот план на Република Македонија, (со важење до 2020 година), Моноспитовското Блато е внесено во системот на заштитени подрачја. Во тек се активности на Министерството за животна средина и просторно планирање на РМ за донесување на Закон за прогласување на локалитетот Моноспитовското Блато за заштитено подрачје во категоријата на споменик на природата. Просечната надморска височина на Моноспитовското Блато е околу 210 м.н.в., при што најниската точка се наоѓа на 202 м.н.в, а највисоката на 240 м.н.в.

Основниот белег на Моноспитовското Блато секако е извонредниот растителен диверзитет. Тука се среќаваат лековити, корисни, флотантни (пливачки), ендемични и други растителни видови.

Можеби најзначаен вид кој се среќа

ва во Моноспитовското Блато е **кралската папрат** (*Osmunda regalis*). Ова е единствениот локалитет во Македонија каде кралската папрат се развива и тоа на еден многу мал простор. Затоа, општина Струмица во 1987 година донела одлука за заштита на кралската папрат како споменик на природата (Сл. Гласник на општина Струмица бр. 7/1987)

Овде се развива и **четирилисната марзилеа** (*Marsilea quadrifolia*), папрат што наликува на детелина со четири листа кои пловат по површината на водата.

Ова растение се спомнува во Бернската конвенција како загрозен вид. Покрај овие, има и некои растенија кои се многу ретки во другите делови од Македонија, но и овде имаат многу ограничено распространување. Некои од нив се: **блатната папрат** (*Thelypteris palustris*), **смирненскиот тамарикс** (*Tamarix smyrensis*), **синооката трева** (*Sisyrinchium bermudiana*), **виолетовиот сале** (*Orchis laxiflora*), *Isoetes phrygia*, **бодликавиот амарантус** (*Amaranthus spinosus*), *Cladium mariscus* и др.

Сл.бр.22 *Osmunda Regalis* (Кралска папрат)

Рибите, односно риболовот во Моноспитовското Блато пред 50 години бил важна активност од егзистенцијално значење на локалното население. Имајќи ја предвид моменталната ситуација во Моноспитовско Блато, (исушено и со многу лош квалитет на вода), не е ни чудно што во самото Блато се среќаваат мал број видови риби. Водите кои дотекуваат во Блатото, поради конфигурацијата на теренот гравитираат кон Моноспитовскиот канал лоциран низводно од самото Блато. Приливот на вода од подножјето на планината Беласица е намален како резултат на пресушувањето на изворите кои гравитираат кон Блатото. Може да се каже дека Блатото не е постојано живеалиште за најголем дел од рибите, но претставува значаен локалитет за нивно мрестење. Тоа особено важи за штуката (*Esox lucius*), која со сигурност влегува во Моноспитовското Блато за да се мрести.

Податоците од локалното население кажуваат дека, не толку одамна (пред десеттина години), штуката, заедно со други видови краповидни риби, се задржувале преку цела година во делови од Моноспитовското Блато кои биле постојано под вода.

Во водите на река Струмица се среќаваат следниве видови риби: штука (*Esox lucius*), платиче (*Rhodeus amarus*), струмичка мрена (*Barbus strumicae*), струмичка штипалка (*Cobitis strumicae*), клен (*Squalius orpheus*), како и интродуцираните *Pseudorasbora parva*, *Carassius gibelio* и *Gambusia holbrooki*. Струмичката мрена и струмичката штипалка живеат во истечните води, но не и во Моноспитовското Блато и мирните делови на каналите.

Интродуцираните видови риби се толерантни кон загадување и се инвазивни видови кои претставуваат закана за популациите на автохтоните риби. Гамбузијата (*Gambusia holbrooki*) е интродуциран вид риба заради биолошка борба со маларичниот комарец. Досега нема релевантен податок кој докажува дека има влијание на намалувањето на популациите на маларичниот комарец, но има докази дека влијае врз домашните (автохтони) видови риби и сериозно загрозува голем број на ендемични видови.

Заради исушувањето на Моноспитовското Блато и влажните ливади во неговата околина, значително е намален бројот на штрковите кои се гнездат во неговата околина. Не постојат податоци колкава била нивната бројност пред исушувањето, но се претпоставува дека надминувала 150 двојки. Во 1958 година нивниот број во селата, во непосредната близина на Блатото, изнесувал најмалку 80 двојки, а во 2007 година е намален на само околу 20 двојки.

Во Моноспитовското Блато се регистрирани вкупно 112 видови птици, но овој број со сигурност не е конечен, и веројатно ја надминува бројката од 130 видови. За жал, и покрај релативно големиот број на видови, на прв поглед зачудува малиот број на единки - кај многу од птиците, карактеристични за водните живеалишта. Станува збор за присуство на само неколку двојки или единки. Голем број видови од интерес за заштита, или од интерес за набљудувачите на птици, во Моноспитовското Блато се среќаваат многу спорадично, доколку воопшто може да се видат.

Од вкупниот број на видови, 48 се поврзани со блатните живеалишта, додека останатите се поврзани со обработливите површини во непосредна близина, грмушестите предели, или доаѓаат од околните населени места. За сигурни гнездилици се сметаат 63 видови, но само 19-21 од нив се од групата на птици поврзани со блатните живеалишта. Што е многу мал број и јасно ја отсликува неповолната состојба на Блатото. Уште најмалку 4 видови се среќаваат на Моноспитовското Блато во потрага по храна, во периодот на гнездење, иако не гнездат на истото. Дополнително, од истата група на презимување се среќаваат уште најмалку 7 видови, а уште најмалку 16 други можат да бидат набљудувани при миграција.

Како гнездилици во Блатото се среќаваат малиот воден бик (*Ixobrychus minutus*), дивата патка (*Anas platyrhynchos*), обичната и зеленоногата барска кокошка (*Rallus aquaticus*, *Gallinula chloropus*), блатната еја (*Circus aeruginosus*), калуѓерката (*Vanellus vanellus*), неколку видови трскари (*Acrocephalus* spp.) и други широко распространети видови. Во периодот на гнездење по храна доаѓаат и црниот штрк (*Ciconia nigra*), сивата чапја (*Ardea cinerea*), малата бела чапја (*Egretta garzetta*), малиот орел кликач (*Aquila pomarina*) и други видови кои се гнездат во неговата поширока околина.

На презимување или при миграција се среќаваат и малиот нуркач (*Tachybaptus ruficollis*), повеќе видови патки, како беријата (*Anas crecca*), свиркачот (*Anas penelope*), крецката (*Anas querquedula*), чапји, рибарки

(*Chlidonias* spp.) и други. Во најблиската околина на Моноспитовското Блато, во мал број (со по една-две двојки) се среќаваат разни видови грабливи птици (јастреб кокошкар - *Accipiter gentilis*, јастреб врапчар - *Accipiter nisus*, глувчар - *Buteo buteo*, лисест глувчар - *Buteo rufinus*, орел змијар - *Circaetus gallicus*, ветрушка - *Falco tinnunculus*), пчеларката (*Merops apiaster*), пупунецот (*Upupa epops*), кукавицата (*Cuculus canorus*), чучулиги (голема чучулига - *Melanocorypha calandra*, полската чучулига - *Alauda arvensis*), ластовички (*Hirundinidae*), дроздови (*Turdidae*), грмушарчиња (*Sylviidae*), сипки (*Paridae*), свингалки (*Fringilidae*), стрнарки (*Emberizidae*) и други.

Црниот штрк и малиот орел - кликач, се меѓу поретките птици во Македонија, со проценета бројност на повеќе од 30, односно 10 двојки. По една двојка од двата вида се среќава во Моноспитовското Блато во периодот на размножување. Тие се гнездат во околните планини, а во Моноспитовското Блато ги задоволуваат нивните потреби за храна. И двата вида се многу чувствителни на вознемирување.

Сл.бр.23- Водопад - Штука

Постојат повеќе закани во однос на опстанокот на Моноспитовското Блато и тоа:

- **Промената на хидролошкиот режим**, односно хидрографијата на Моноспитовското Блато и неговата околина започнала по Втората светска војна, во 1947 година. Пред тоа, отворената водена површина во Моноспитовското Блато зафаќала околу 500 ха, а се полнело главно од реките Водочница, Тркања, Воденичница, Баба и Барленска Река и од многубројните поројни води и поточиња што се сливат од Беласица. Со мелиоративните зафати за исушување на Блатото, реката Водочница е прокопана од потегот пред Блатото до нејзиниот влез во реката Струмица (и оттогаш е позната и како Моноспитовски Канал), со цел дренирање на водите од Моноспитовското Блато. Заедно со Моноспитовскиот Канал, бил прокопан и Младинскиот Канал со должина од 16 км во подножјето на Бласица, со цел да ги прифаќа поголемиот дел од водите од Беласица кои го полнеле Блатото.
Со прокопувањето на спомнатите два канали, мочуришниот дел од Блатото е максимално намален и денес е сведен на неколку окна каде нивото на водата варира во зависност од временските услови. По првите мелиоративни зафати од 1947 година, следуваат уште неколку зафати (во периодот од 1963 до 2006 година), со што е засилено дренирањето на Блатото. Во последните 20 години состојбата со хидролошката мрежа на Моноспитовско Блато и околината е во постојана промена. Некои од старите прокопани канали заради неодржувањето се затрупани, а прокопани се нови заради интересите на локалните земјоделци. Сите овие промени на хидролошкиот режим влијаат врз распространувањето на растителниот и животинскиот свет, а исто така и на фрагментација на живеалиштата.
- **Уништување и деградација на живеалиштата** - Уништувањето на живеалиштата е најсериозната актуелна закана која е идентификувана во Моноспитовското Блато. Исушувањето на блатните површини како и сечењето и палењето на трските и другите растенија, со цел да се зголеми плодната површина за земјоделски цели, е присутна на сите периферни делови каде што е границата со земјоделските површини. Загубата на живеалиштата се рефлектира врз сите растителни и животински групи. Видовите кои живеат во водните екосистеми се карактеризираат со тесни прилагодби и уништувањето на нивните живеалишта, неминовно доведува до драстично намалување на нивните популации и целосно исчезнување. Со палењето на трската директно се уништуваат живеалиштата, гнездата на птиците и значаен дел од изворите на храна: (разни безербетници кои живеат во Моноспитовското Блато). Мора да се спомене дека од палењето не е поштеден ниту локалитетот на кралската папрат во близина на с. Банско.
- **Еутрофикација и загадување на водите** - Еутрофикацијата и загадувањето на водите е многу сериозна закана за биолошката разновидност на Моноспитовското Блато. Најголем дел од загадувачките материи навлегуваат преку континуираниот испуст на

фекални отпадни води во Водочница, која со себе ги носи комуналните отпадни води од градот Струмица (фекалната канализација). Континуираната и неконтролирана употреба на хемиски средства, (природни и вештачки ѓубрива, пестициди), во околните земјоделски површини значително го интензивираат загадувањето на водата во Моноспитовското Блато. Исто така, присуството на индустриски објекти на територијата на Блатото, претставува дополнителна и сериозна закана. Доказ за лошиот квалитет на водата е присуството на α -мезосапробните дијатомејски индикатори. Некои видови риби (*Pseudorasbora parva*, *Gambusia affinis*, *Carassius gibelio*), кои се најбројни во каналите се индикатори за доста загадени води. Сè поголемото користење на хемикалии во земјоделството предизвикува големи проблеми во популациите на водоземците и влекачите. Дејството на овие отрови може да биде инстантно, (директно), или задоцнето. Задоцнетото дејство се пројавува кога овие хемикалии ќе се вклучат во синџирите на исхрана и имаат кумулативен ефект, така што најголемата смртност се јавува следната година, кога овие животни се будат од хибернација и се заслабнати од долгиот период без храна. Употребата на ѓубрива и хемиски препарати во земјоделството, несомнено предизвикуваат загадување на почвата, а со тоа и на земјоделските производи, кои се користат во исхраната на човекот и домашните животни. Загадувањето на подземните води коишто се користат како вода за пиење: (артериски чешми, бунари) се директна закана за здравјето на локалното население во близина на Моноспитовското Блато.

5.2 Лов и риболов

Ловството во Р. Македонија, според законските определби се третира како посебна стопанска профитабилна дејност. Според Законот за ловство на Р.М. 127 видови од дивата фауна се прогласени како дивеч. Како загрозен ситен и крупен дивеч се: дивiotот зајак, еленот, срната а загрозена птица е еребицата камењарка кои се застапени на територијата на Општината. Овој дивеч е категоризиран како дивеч "заштитен со ловостој", освен срната која е во категорија на втрајно заштитен дивеч, чиј траен опстанок е загрозен. Загрозеноста на овие видови доаѓаат најмногу од зголемениот број на ловци и ловокрадци и незадоволителната и бавна казнена политика против криволовството.

Ловството како стопанска профитабилна дејност овозможува девизен прилив, вработување, развој на угостителството, туризмот, транспортот шумарството и др.

Прекумерниот лов на птиците во Моноспитовското Блато и поширокиот регион, претставува многу важна закана за нивно исчезнување, особено на заштитените видови.

Исто така, регистрирана е и појава на криволов во овој локалитет. Употребата на стапици, пред сè за фаќање на видри кои честопати во потрага по храна влегуваат во околните рибници, е вообичаена практика во Блатото. Криволовот на риба најмногу е изразен во периодот на мрестење на штаката, кога видот е најранлив, со што се загрозува нејзиниот опстанок во

Моноспитовското Блато. Ловот и криволовот се една од најважните причини и за малиот број птици. Извонредно големиот ловен притисок, веројатно поголем од било кое друго место во Македонија, значи директно уништување на многу птици, и големо вознемирување на оние кои ќе ги избегнат истрелите. Евидентна е и неселективноста во ловот, односно предмет на отстрел се и видови кои се под трајна заштита, и немаат значење во исхраната на луѓето.

Криволовот дури се спроведува и ноќе, со што не се обезбедува прибежиште дури и на оние малку птици, кои ќе слетаат во Блатото за одмор и исхрана. За среќа, оваа состојба може лесно да се подобри преку спроведување на постојана забрана за лов, што за краток временски период: (една до две години) ќе доведе до значително зголемување на бројноста на птиците. Затоа ловот се контролира од страна на ЛД Гоце Делчев од Босилово, преку развиена чуварска служба, како и одговорно лице непосредно на самата локација за физичка заштита на Блатото од пожари, узурпација, разорување и слични несакани дејствија.

Сл. 6 р. 24 Моноспитовско Блато

Сл.бр.25 Моноспитовско блато

Сл.бр.26 Моноспитовско Блато

Ловот во општината е развиен преку ловиштето на ЛД Гоце Делчев од Босилово, кое се грижи за дивечот и за правилното постапување со него (одгледување, заштита, прихранување и сл.). Ловиштето има своја чуварска

служба. Вкупната површина на ловиштето изнесува 14.420 хектари од кои 13.820 хектари се ловна површина. Од видовите на ловен дивеч најчесто се среќаваат: дива свиња, лисица, еребица, фазан, волк, зајак и неколку видови перјест, прелетен дивеч: грлици, потполошки, гулаби, барски птици и сл.

Година	Број на ловци (издадени дозволи за лов)	Број на единки на ловен дивеч по видови			дива свиња
		зајак	еребица	фазан	
2015	1675	320	277	300	35

Табела бр.17 - Број на дивеч

Ловното друштво во текот на зимските услови врши прихранување на дивечот, како и негова обнова или зголемување со пуштање на нови единки во ловиштето.

Риболовот е застапен и на акумулацијата Иловица и реките Турија и Струмица, кои се под концесионество на ЛРД Елен, од Ново Село, кое се грижи за правилно стопанисување со рибниот фонд. Не постои податок за количеството на уловена риба.

Концесионерот има обврска да врши и повремени порибувања на горенаведените водни тела со цел развојот на риболовот да добие поголеми размери. Досега таква акција на порибување не е извршена.

5.3 Шумарство

На територијата на Општината се распростира планината Огражден на чие подрачје се наоѓаат поголеми површини под шума, со кои стопанисува ЈП Македонски Шуми - подружница Струмица. Вкупната површина под шуми во Општината изнесува 4996 хектари. Годишната продукција на дрвна маса изнесува околу 10.000 м³ дрво. Застапени се следните видови шумски дрвја: даб, бука, чемпрес, смрека и бор. Значи, се работи за мешана шума. Постои и деградиран дел во вкупна површина од 221 хектар. Во однос на минатите години, количеството на дива сеча е драстично намалено поради зачестените контроли и големата активност на шумската полиција.

Бидејќи секојдневната сеча го намалува шумскиот фонд, потребно е да се вршат постојани активности, односно акции за пошумување на оголените места под сеча како и таму каде што воопшто не е застапен шумски фонд.

Резиме на состојбите и проблемите во тематската област - ПРИРОДА:

1. Истекување на фекалната канализација на градот Струмица низ централниот дел на Моноспитовско Блато, со што се загрозува неговиот биодиверзитет;
2. Мал процент на пошуменост на голини и долини,
3. Не се врши порибување на реките Турија и Струмица;
4. Појава на криволив;
5. Недостиг на вода во текот на целата година во Моноспитовското Блато заради обновување на неговиот растителен и животински свет;

ЈАВНА АНКЕТА

Испитување на јавното мислење на граѓаните за проблемите на животната
средина на територија на општина Босилово

СОДРЖИНА

1. Вовед	60
2. Главна цел.....	60
3. Методологија/Пристап.....	61
4. Анализа на податоци	61
5. Заклучок	66

1. Вовед

Согласно методологијата за изработка на **Локален акционен план за животна средина (ЛЕАП)**, во низата активности кои треба да се спроведат за успешна реализација на овој документ што се изработува во корист на општините, потребно е да се утврдат и приоритетните проблеми за решавање со животната средина.

Во постапката на идентификување на приоритетни проблеми со животната средина за решавање, посебно е значајно да се земе предвид и јавното мислење: (мислењето на граѓаните и сите важни чинители во локалната заедница).

За испитување на јавното мислење беше спроведена Анкета од страна на Локалниот комитет (Работната група за испитување на јавното мислење). Во таа насока се подготви т.н. Листа на проблеми со животната средина (за решавање), претставена во форма на анкетно ливче. Преку едноставно одбирање на понудените солүции во анкетното ливче, граѓаните ги посочуваа проблемите од својата непосредна околина, со кои се соочуваат секојдневно.

Преку ова истражување се утврди мислењето на жителите на општина Босилово во врска со состојбите со животната средина, за секоја поодделна област: (вода, воздух, отпад, земјиште и загадување на почва и природа), при што беа утврдени проблемите со највисок приоритет за решавање.

2. Главна цел

Главна цел на ова истражување беше спроведување анкета, заради испитување на јавното мислење. Тоа се поткрепи со потребата, жителите на општина Босилово да го дадат своето мислење за проблемите со кои вообичаено се соочуваат во својата општина, а се однесуваат на животната средина.

Јавната анкета се спроведе како составен дел од низата активности, неопходни за успешна реализација на ЛЕАП документот што е во изработка.

Преку анкетата, жителите од целата територија на Општината, преку пополнување на анкетно ливче, ги посочуваа проблемите, што согласно нивниот степен на запазување, претставуваат приоритет за решавање. Подоцна, преку обработка на податоците собрани со анкетата, се утврдија најсериозните проблеми со животната средина (по тематски области), кои повлекуваат најмногу грижи кај граѓаните од Општината.

Меѓу другото, утврдувањето на најприоритетните проблеми за решавање е значајно од аспект на прецизно утврдување на **цели, мерки и акции** за успешно решавање на проблемите.

3. Методологија/Пристап

За испитување на јавното мислење, согласно методологијата за изработка на ЛЕАП документ, се применуваше методот на Анкета.

Анкетата беше спроведена во месец Октомври 2015 год. Истата опфати дистрибуирање на листа на понудени солүции (проблеми со животната средина), со чие одбирање испитаниците го пополнуваа анкетниот лист. Општина Босилово подготви анкетен лист со вкупно 23 (дваесет и три) посочени проблеми, од кои граѓаните требаа да обележат 10 (десет) проблеми за кои сметаат дека се приоритетни.

Исто така, на испитаниците им се даде можност да наведат во забелешка, проблеми кои не беа идентификувани во анкетниот лист.

Анкетните ливчиња беа дистрибуирани до домаќинствата преку учениците од основните училишта во општината, кои ги предаваа на своите родители за пополнување и потоа ги враќаа пополнети назад во училиштата, од каде што членовите на Локалниот комитет, задолжени за спроведување на јавната анкета ги преземаа и пристапија кон нивна обработка. На тој начин беше опфатена структура на граѓани со различен образовен профил, статус, возраст и пол.

Во дистрибуирањето на анкетните ливчиња учествуваа четири лица, инаку членови на Локалниот комитет.

Со цел да се отслика вистинската структура на населението во Општината, по однос на половата застапеност, образовниот профил, статусот и возраста, и со цел да се извлече репрезентативен примерок од испитаници, беа дистрибуирани толкав број на примероци од анкетни ливчиња, за да бидат опфатени повеќе од 5 % од вкупното население во Општината. Во таа насока беа дистрибуирани 1.000 анкетни ливчиња, што одговара на 7% од жителите во Општината (општина Босилово брои вкупно 14,260 жители).

Секако, после спроведувањето на анкетата, се пристапи кон обработка на податоците, согласно основните принципи на статистичката анализа.

Резултатите од анкетата беа презентирани од страна на Работната група за испитување на јавното мислење, пред членовите на Локалниот комитет.

4. Анализа на податоци

Општа статистика

Анкетата се спроведе во сите 16 населени места во општина Босилово. Вкупниот број на жители по населени места во општина Босилово, даден во насока од најбројното, до населеното место со најмал број на жители, изгледа вака: Иловица - 1907, Моноспитово - 1803, Босилово - 1698, Секирник - 1194, Турново - 941, Сарај - 937, Боријево - 926, Радово - 851, Штука - 781, Дрвош - 699, Еднокуево - 678, Петралинци - 605 и Робово - 576, Гечерлија - 373, Старо Балдовци - 269 и Хамзали - 22 жители.

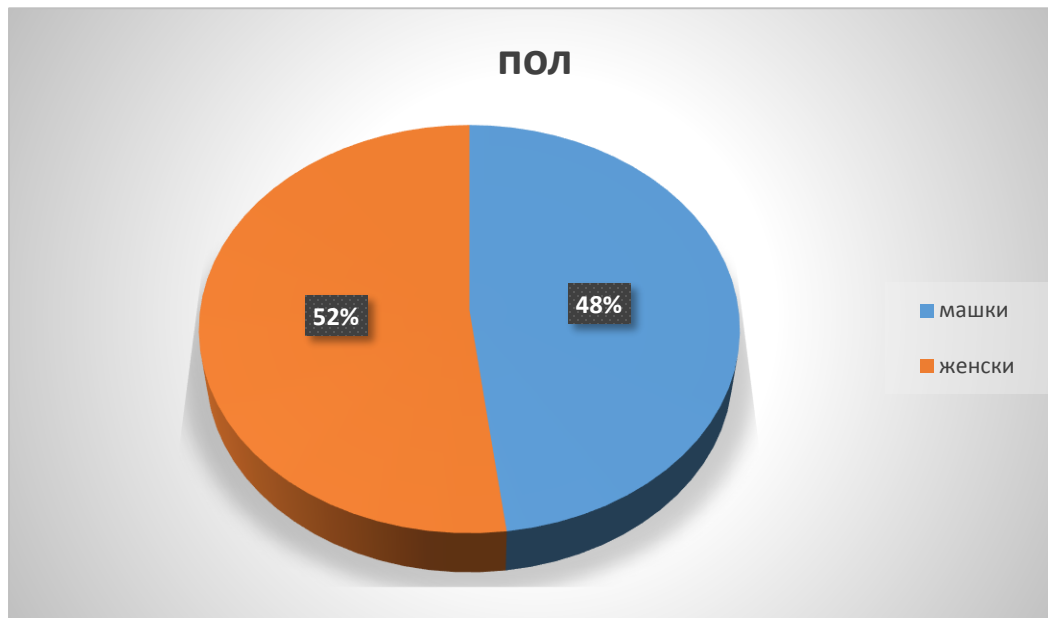
Од вкупно 1.000-те испитани граѓани, уредно пополнети анкетни ливчиња беа доставени само од 564 испитаници, односно 3.95% од вкупниот број на жители во Општина Босилово.

Обработка на податоци поврзани со структурата на населението

Во продолжение, со примена на графички прикази, даден е соодносот меѓу испитаниците во поглед на: половата структура, статусот, образованието и старосна структура, на ниво на општина.

Графикон 1 - Полова структура

271 од испитаниците кои учествуваа во оваа анкета се мажи (48%), додека пак останатите 293 испитаници се од женски пол (52%).

Графикон 2 - Социјален статус на испитаниците

Согласно статусот на испитаниците, 186 (33%) од граѓаните се вработени, додека пак 378 (67%) се изјасниле како невработени.

Графикон 3 - Возрасна структура

Во поглед на старосната структура, на возраст од 7 – 14 год. се 44 испитаници (7,8 %), 1 лице е анкетирано во групата од 15 – 18 год. (0.17 %), од 19 – 25 год. се 19 испитаници (3.36 %), од 26 – 40 год. се 401 (71%), од 41 – 65 се 100 (17,7%), и 1 лице над 65 години, односно (0.17 %).

Графикон 4 - Образовна структура на населението

Според степенот на образование на испитаниците, анкетирани се 245 лице со завршено основно образование, 289 лица се со завршено средно образование, 39 лица се со завршено високо образование, додека 1 лице е со друг вид на образование.

Обработка на податоците поврзани со проблемите со животната средина

Вкупниот број на обележани одговори за секој поодделен тип на проблем од анкетното ливче, беше идентификуван и истиот е прикажан во **Табела 1** (редоследот на проблемите во табелата е идентичен со тој од дистрибуираното Анкетно ливче)

Во ПРИЛОГ 1 кон овој Извештај е даден Анкетниот лист што беше дистрибуиран до населението.

Од добиените резултати, формирана е следнава ранг листа на проблеми поврзани со животната средина, и истата е дадена во **Табела 1** (Листата на проблеми со животна средина што беше дистрибуирана до граѓаните е дадена во **Прилог 1** на овој извештај):

Табела 1 - Листа на приоритети во општина Босилово, согласно мислењето на локалното население

Бр.	ПРОБЛЕМ	Добиени одговори и рангирање на проблемите
1.	Не постоење на фекална и атмосферска канализација во сите населени места во општината.	459
2.	Загадување на површинските и подземните води како резултат на директно испитување на комуналните отпадни води во реципиентите во сите населени места;	427
3.	Не постои централна санитарна општинска или регионална депонија (секое населено место има свое прифатилиште за комунален отпад, кое претставува обична нестандардизирана локација);	383
4.	Непрочистени речни корита на реките Турија и Струмица;	372
5.	Мал процент на пошуменост на долини и долини;	347
6.	Истекување на фекалната канализација на градот Струмица низ централниот дел на Моноспитовско Блато, со што се загрозува неговиот биодиверзитет;	327
7.	Не е воспоставен организиран систем за селектирање, рециклирање, реупотреба и преработка на собраниот отпад;	316
8.	Ниско ниво на свест кај локалното население за правилно постапување со отпадот, односно неговото депонирање;	299
9.	Недоволна покриеност на населбите со организирано собирање отпад (седум населени места не се опфатени во организираниот систем) поради недоволната опременост на ЈПКД Огражден – Босилово со потребната механизација (камион за собирање на отпад) човечки ресурси;	298
10.	Недостаток на планови и програми за намалување на загадувањето на воздухот и унапредување на квалитетот на амбиентниот воздух;	283
11.	Полнење на акумулацијата Иловица со наносен материјал од Иловичка Река;	260
12.	Не постоење на детални урбанистички планови во сите населени места или немање на друг вид на нова урбанистичка документација;	251
13.	Изградба на дополнителни линии од хидрантска мрежа на хидросистемот Турија.	216
14.	Загадување на воздухот како резултат на зголемена фреквенција на движење на возилата на магистралниот пат Струмица-Ново Село;	203

15.	Отсуство на мониторинг на почвата и податоци за состојбата на почвата;	198
16.	Недостаток на сеопфатни и сигурни податоци за емисиите на загадувачки супстанции на локално ниво;	190
17.	Недостиг од вода за пиење, во н.м Дрвош (699 жители), особено во летниот период поради пресушување на изворите;	172
18.	Не се врши порибување на реките Турија и Струмица;	156
19.	Недостиг на вода во текот на целата година во Моновспитовското Блато заради обновување на неговиот растителен и животински свет;	153
20.	Употреба на горива со чие согорување се емитираат загадувачки супстанции во воздухот, особено кај домашните ложишта;	147
21.	Немање на изградени водоводни системи во населените места: Сарај, Петралинци, Гечерлија, Старо Балдовци и Хамзали;	142
22.	Примена на неодржливи агротехнички и агрохемиски мерки;	122
23.	Појава на криволив;	98

5. Заклучок

Од спроведената Анкета може лесно да се заклучи дека главните проблеми со кои се соочуваат граѓаните на општина Босилово се: проблемите што произлегуваат од непостоењето на канализационен систем за прифаќање и третман на отпадните води од домаќинствата; проблемите поврзани со управувањето со отпадот, односно недостигот од организирано собирање, транспорт и отстранување на комуналниот отпад; како и проблемите поврзани со недостиг од системи за водоснабдувањето и несоодветното функционирање на одводните канали, непрочистени речни корита на реките Струмица и Турија што пак е поврзано со несоодветното и несовесно однесување на граѓаните.

Во секој случај, општ е впечатокот дека испитаниците даваат, речиси еднакво мислење во врска со понудените проблеми од областа на животната средина, независно од местото на живеење.

Општина Босилово, преку вака потенцираните приоритетни проблеми, ќе може да изнаоѓа конкретни решенија за справување со горливите проблеми и ќе го подобри секојдневниот живот на своите граѓани.

ПРИЛОГ 1.

Анкетен лист за испитување на јавното мислење за проблемите во животната средина

Почитувани граѓани на општина Босилово,

Во тек е ревидирање на Локалниот акционен план за животна средина (ЛЕАП) за општина Босилово. За разрешување на проблемите со животната средина во нашата Општина, потребно е и активно вклучување на граѓаните. Во продолжение е дадена табела во врска со животната средина во нашата Општина. Оваа листа на проблеми со животната средина е добиена како резултат на процената на состојбата со животната средина, која беше изработена од страна на локалниот Комитет за изработка на ЛЕАП за општина Босилово и работните групи, за тематските области: вода, воздух, отпад, природа и искористување на земјиште и почва.

Заради тоа, Ве молиме да одделите 10 минути и да ја разгледате листата на проблеми. Потоа, Ве молиме со знак **X** да **обележите 10 проблеми** кои, според Ваше лично мислење, се најголеми.

Проблеми - вода

1.	Загадување на површинските и подземните води како резултат на директно испитување на комуналните отпадни води во реципиентите во сите населени места;	
2.	Недостиг од вода за пиење, во н.м Дрвош (699 жители), особено во летниот период поради пресушување на изворите;	
3.	Непрочистени речни корита на реките Турија и Струмица;	
4.	Полнење на акумулацијата Иловица со наносен материјал од Иловичка Река;	
5.	Изградба на дополнителни линии од хидрантска мрежа на хидросистемот Турија;	
6.	Не постоење на фекална и атмосферска канализација во сите населени места во општината;	
7.	Немање на изградени водоводни системи во населените места: Сарај, Петралинци, Гечерлија, Старо Балдовци и Хамзали;	

Проблеми - отпад

8.	Не постои централна санитарна општинска или регионална депонија (секое населено место има свое прифатилиште за комунален отпад, кое претставува обична нестандардизирана локација);	
9.	Недоволна покриеност на населбите со организирано собирање отпад (седум населени места не се опфатени во организираниот систем) поради недоволната опременост на	

	ЈПКД Огражден – Босилово со потребната механизација (камион за собирање на отпад) човечки ресурси;	
10.	Не е воспоставен организиран систем за селектирање, рециклирање, реупотреба и преработка на собраниот отпад ;	
11.	Ниско ниво на свест кај локалното население за правилно постапување со отпадот, односно неговото депонирање;	

Проблеми- воздух

12.	Недостаток на сеопфатни и сигурни податоци за емисиите на загадувачки супстанции на локално ниво;	
13.	Недостаток на планови и програми за намалување на загадувањето на воздухот и унапредување на квалитетот на амбиентниот воздух;	
14.	Загадување на воздухот како резултат на зголемена фреквенција на движење на возилата на магистралниот пат Струмица-Ново Село;	
15.	Употреба на горива со чие согорување се емитираат загадувачки супстанции во воздухот, особено кај домашните ложишта;	

Проблеми – Почва и искористување на земјиште

16.	Примена на неодржливи агротехнички и агрохемиски мерки;	
17.	Отсуство на мониторинг на почвата и податоци за состојбата на почвата;	
18.	Не постоење на детални урбанистички планови во сите населени места или немање на друг вид на нова урбанистичка документација;	

Проблеми – природа

19.	Истекување на фекалната канализација на градот Струмица низ централниот дел на Моноспитовско Блато, со што се загрозува неговиот биодиверзитет;	
20.	Мал процент на пошуменост на долини и долини;	
21.	Не се врши порибување на реките Турија и Струмица;	
22.	Појава на криволив;	
23.	Недостиг на вода во текот на целата година во Моноспитовското Блато заради обновување на неговиот растителен и животински свет;	

ПОЛ	
МАШКИ	ЖЕНСКИ

СТАТУС	
ВРАБОТЕН	НАВРАБОТЕН

НАСЕЛЕНО МЕСТО

ВОЗРАСНИ ГРУПИ					
7-14 год.	15-18 год.	19-25 год.	26-40 год.	41-65 год.	Над 65 год.

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ			
основно	средно	високо	друго

Ви благодариме на соработката

Локален комитет за изработка на ЛЕАП

на општина Босилово

SWOT - АНАЛИЗА НА ОПШТИНАТА

SWOT - Анализата претставува анализа на внатрешните сили и слабости како и на надворешните можности и закани по процесите во општина Босилово. Називот е кратенка од англиските зборови: **strengths** (сили), **weaknesses** (слабости), **opportunities** (можности), и **threats** (закани).

SWOT – всушност, претставува анализа на внатрешните и надворешните фактори што влијаат врз функционирањето на Општината. Сите оние внатрешни фактори врз кои Општината има или може да има влијание спаѓаат во групата на сили или слабости, зависно од тоа дали влијаат позитивно или негативно врз функционирањето на Општината. Спротивно на тоа, сите надворешни фактори на кои општината нема или не може да влијае, спаѓаат во категоријата на можности или закани во зависност од тоа дали влијаат позитивно или негативно на функционирањето на Општината.

Во процесот на изработка на ЛЕАП за општина Босилово, изготвена е **SWOT** анализа за следниве области:

- Демографија;
- Социјална благосостојба;
- Инфраструктура;
- Локална самоуправа;
- Локална економија.

SWOT – АНАЛИЗА ЗА ОБЛАСТ: ДЕМОГРАФИЈА

Сили	Слабости
1. Вкупно население од 14.260 жители, претставува значаен фактор за економскиот развој на општината;	1. Низок животен стандард на локалното население;
2. Постои добра сообраќајна поврзаност помеѓу населените места во општината;	2. Невработеноста предизвикува миграција на младите луѓе во земјата и странство;
3. Хетероген состав на населението со релативно добри меѓучовечки и меѓунационални односи;	3. Мал број на високообразовен кадар;
4. Долгогодишна традиција со почитување на сите обичаи;	4. Ниска еколошка свест на локалното население;
5. Човечки ресурси – образовни лица од сите профили.	5. Намален наталитет во Општината;
	6. Постојат домаќинства во кои живеат две или повеќе семејства;
	7. Слаба едукација на населението од ромска и турска националност.
Можности	Закани
1. Нето стамбена површина во општина Босилово е 88 жители на км ² , што се смета за мала густина на населеност;	1. Општата економска состојба во државата влијание врз зголемување на невработеноста на населението;
2. Отварање на центри за квалификација, односно претквалификација на работоспособното население;	2. Трансфер на работна сила од еден стопански сектор во друг;
3. Зголемување на бројот на лица со повисок степен на образование;	3. Зголемување на миграција – одлевање на стручен кадар.
4. Интерес за вршење на волонтерска работа.	

SWOT – АНАЛИЗА ЗА ОБЛАСТ СОЦИЈАЛНА БЛАГОСОСТОЈБА

Сили	Слабости
1. Големи обработливи земјоделски површини;	1. Голема невработеност на младите;
2. Инфраструктурни објекти (асфалтирани улици и патишта, училишта, амбуланти, Домови на	2. Нефункционални и слабо искористени Домови на културата;

културата);	
3. Културно-историски споменици, цркви, џамии;	3. Не постојат затворени спортски сали за развој на спортот и рекреацијата;
4. Компјутеризација на училиштата;	4. Не постојат детски градинки во сите населени места;
5. Развој на културата, театарот, фолклорот и уметноста преку културно-уметничките друштва.	5. Не постојат пензионерски домови за грижа на стари и изнемоштени лица;
	6. Недостаток на програми за промоција на културните и традиционалните вредности.
Можности	Закани
1. Изработка на проекти за добивање на домашни и странски инвестиции и донации;	1. Глобална економска криза и отпуштање од работа на голем број работници;
2. Користење на поволни кредити од банките;	2. Стагнација во намерите на странски и домашни инвеститори за инвестирање на капиталот.
3. Користење на разни бенефиции од државата особено од АВРМ;	
4. Средства за рурален и земјоделски развој од предпристапни фондови на ЕУ;	
5. Користење на можности за самовработување;	
6. Отварање на земјоделска агро-берза за брз пласман на земјоделските производи.	

SWOT – АНАЛИЗА ЗА ОБЛАСТ ИНФРАСТРУКТУРА

Сили	Слабости
1. Асфалтирана сообраќајна мрежа помеѓу населбите во Општината;	1. Не постои фекална канализација со пречистителна станица во ниедно населено место во Општината;
2. Сообраќајна поврзаност со соседните општински центри;	2. Застарена водоводна мрежа во населеното место Дрвош;
3. Урбанизација на Општината преку донесување на нов генерален урбанистички план и изработка на урбанистички планови за сите населени места;	3. Слабо развиена каналска мрежа за атмосферски води во одделни населени места;
4. Хидро-систем Турија за	4. Неурбанизирани населби со

наводнување на земјоделските површини;	немање на ДУП и појава на дивоградби;
5. Постоење на регионален водовод за водоснабдување на девет населени места во Општината;	5. Не постои пазар на големо и мало за продажба на земјоделски производи.
6. Добра сообраќајна поврзаност преку магистралниот пат А-4 со соседна Република Бугарија.	6. Не постоење на сточен пазар.
7. Развиена електро-енергетска и телекомуникациска структура;	
8. Постоење на вештачка акумулација Иловица за наводнување на земјоделски површини.	
Можности	Закани
1. Пристап до домашни и странски фондови за финансирање на објекти од инфраструктурата;	1. Недостиг навода за пиење;
2. Изградба на поголеми индустриски капацитети;	2. Појава на нелегална градба;
3. Меѓуопштинска соработка во областа на стопанството и индустријата;	3. Загадување на почвата и подземните води.
4. Поволна географска местоположба;	
5. Богатство со природни ресурси (шуми, вода, руда, пасишта);	
6. Изградба на заобиколен магистрален пат во Општината;	
7. Постоење на техничка документација, елаборати и готови проекти од областа на инфраструктурата.	

SWOT – АНАЛИЗА ЗА ОБЛАСТ ЛОКАЛНА ВЛАСТ

Сили	Слабости
1. Кадровски потенцијал и организациона структура на локалната самоуправа;	1. Слаба ангажираност на постоечките месни заедници во решавањето на локалните проблеми;
2. Зголемени ингеренции со Законот за децентрализација;	2. Непостоење на јавен медиум (весник, радио и сл.) на локално ниво;
3. Голем потенцијал на човечки ресурси;	3. Докрај неспроведена децентрализација;
4. Директни средби на градоначалникот со граѓаните, секој	4. Мала вклученост на граѓаните во решавањето и надминувањето на

работен ден;	одредени проблеми во заедницата.
5. Определеност за развој на Општината и зајакнување на нејзината улога;	
6. Постоечките невладини организации се вклучени во реализацијата на проекти и проектни активности;	
7. Постои Центар за услуги на граѓаните;	
8. Постоењ на заедничка администрација со соседните општини Василево и Ново Село.	
Можности	Закани
1. Прекугарнична соработка и развој на алтернативни форми на туризам, промоција на културни и туристички ресурси, еко-туризам;	1. Постојана промена на законската регулатива;
2. Конкурирање пред ЕУ за користење на претпристапните фондови за реализација на одредени инфраструктурни проекти;	2. Неусогласеност и проблеми со Европската регулатива;
3. Соработка со невладиниот, научниот и бизнис-секторот;	3. Ограничена можност за учество во креирање на развојни политики на регионално ниво.
4. Стручно оспособување на локалната администрација;	
5. Зајакнување на соработката со соседните единици на локална самоуправа за заедничко решавање на проблемите на регионално ниво.	

SWOT – АНАЛИЗА ЗА ОБЛАСТ ЛОКАЛНА ЕКОНОМИЈА

Сили	Слабости
1. Големи обработливи земјоделски површини;	1. Одлив на стручни кадри во земјата и странство;
2. Развиена електро – енергетска и телекомуникациона мрежа, голема обработлива земјоделска површина;	2. Непостоење на гасоводен систем во регионот како алтернативен систем за енергија;
3. Поволни климатски услови за развој на земјоделското производство;	3. Не постои агро – берза за пласман на земјоделски производи;
4. Постоење на здруженија на земјоделски производители;	4. Не постои пазар на големо (кванташки пазар) на територијата на Општината;

5. Рудно богатство;	5. Слаб прилив на странски инвестиции;
6. Површини под шума и пасишта;	6. Непостоење на капацитети за преработка и конзервирање на земјоделски производи.
7. Развиена сообраќајна мрежа;	
8. Постои Студија за локален економски развој;	
9. Субвенционирање на земјоделското производство од страна на централната власт;	
10. Моноспитовско Блато, како природен ресурс за развој на лов и туризам.	
Можности	Закани
1.Услови за кредитирање на мали и средни претпријатија;	1. Глобална светска криза и лоша економска состојба во државата;
2. Развој на селски и еко туризам;	2. Висока невработеност на локално ниво;
3. Воведување на органско земјоделско производство;	3. Високи каматни стапки за користење на кредити од страна на банките.
4. Продлабочување на прекуграничната соработка и искористување на искуствата од Република Бугарија како членка на ЕУ;	
5. Одредување на површини за индустриски зони и развој на занаетчиството;	
6. Пренамена на постоечки индустриски капацитети.	

Утврдување на приоритетите

Конечната листа на проблемите со животната средина во Општината е основа за реализација на процесот на утврдување на приоритети животната средина во општината). Овој процес на реализација се изврши заради следниве причини:

- Утврдувањето на приоритети е клучно за распределување на ограничените средства со кои располага Општината;
- Утврдувањето на приоритети е почетна точка при разгледувањето на активностите, кои што треба да бидат насочени кон разрешување на проблемите во заедницата;
- Исто така, процесот на утврдување на приоритети, може да помогне во препознавањето на областите во кои со најмало вложување на ресурси, може да се постигнат најефикасни подобрувања во областа на животната средина.

Приоретизацијата на проблемите со животната средина во општина Босилово се изврши врз база на дадени критериуми, чија основа цел е да помогнат во меѓусебната споредба на секој од различните проблеми со животната средина, а сè со цел да се направи редослед по кој што ќе се решаваат проблемите со животната средина во општина Босилово.

За утврдување на приоритетите со животната средина, беа искористени следните **критериуми**:

- Влијание по човековото здравје;
- Влијание по животната средина;
- Влијание по квалитет на живот;
- Распространетост;
- Интензитет;
- Неповратност;
- Јавното мислење;
- Ниво на контрола кое Општината го има на проблемот;
- Плански, законски или други регулаторни барања;
- Мислење на членовите на Локалниот комитет.

Заради полесно сфаќање на процесот на приоретизација, во продолжение е дадено кратко бјаснување на критериумите:

- **Влијание по човековото здравје:**

Овој критериум покажува како проблемот влијае врз човековото здравје. Дали проблемот претставува потенцијален ризик по човековото здравје, вклучувајќи ризик од болести, дали проблемот предизвикува пречки во учењето или можеби вродени недостатоци кај децата.

- **Влијание по животната средина:**

Дали проблемот претставува потенцијален ризик за нарушување на рамнотежата во еко-системите (реки, езера, почва, шуми итн) и врз поединечни видови на животни и растенија во еко-системите.

- **Влијание по квалитет на живот:**

Како проблемот влијае врз вкупниот квалитет на живот во Општината? Дали со влијанието на проблемот се намалува економската моќ на населението, дали се намалуваат можностите за рекреација, дали се нарушува амбиенталниот изглед на околината итн.

- **Распространетост:**

Колку е раширено влијанието на проблемот? Дали проблемот влијае врз целата територија на Општината, или само врз нејзин одреден дел? Дали проблемот влијае врз целокупниот еко-систем, или во одредени негови делови?

- **Интензитет:**

Колку е сериозно влијанието на проблемот? Со колкав интензитет луѓето, еко-системите или целокупниот живот во заедницата го чувствуваат проблемот?

- **Неповратност:**

Доколку се отстрани проблемот, колку време ќе биде потребно за целосно да се неутрализира неговото влијание? Подолго време за враќање на состојбата во нормала, значи и поголема неповратност.

- **Јавното мислење:**

Какво е мислењето на поголемиот број на членовите во заедницата, за тој проблем? Колкав процент на население мисли дека тој проблем е приоритетен?

- **Ниво на контрола кое Општината го има на проблемот:**

Дали Општината, според своите, со закон дадени овластувања, може да се справи со проблемот и во колкава мерка? Дали Општината има капацитет и ресурси (материјални, човечки, финансиски) да се справи со проблемот.

- **Плански, законски или други регулаторни барања:**

Дали проблемот се третира во други плански документи (локален економски развој, НЕАП,) Дали во одредени правни прописи, донесени од органите на Општината, или државата е предвидено третирање на проблемот?

- **Мислење на членовите на Локалниот комитет:**

Кое е мислењето на поголемиот број на членовите во Локалниот комитет за тој проблем? Колкав процент на членови на Локалниот комитет мисли дека тој проблем е приоритетен?

Приоретизацијата на проблемите за животната средина во општина Босилово ја изврши Локалниот комитет.

Утврдување на приоритети

	Проблем	Критериуми за приоритизирање										Вкупно (просек)
		Влијание по човековото здравје	Влијание по животната средина	Влијание по квалитет на живот	Распространетост	Интензитет	Неповра-тност	Јавното мислење	Ниво на контрола на Општина-та	Плански, законски или други регулаторн и барања	Мислење на членовите на Локалниот комитет	
1.	Не постоење на фекална и атмосферска канализација во сите населени места во општината.	5	5	5	5	3	5	5	3	5	5	46
2.	Загадување на површинските и подземните води како резултат на директно испитување на комуналните отпадни води во реципиентите во сите населени места;	3	3	5	3	5	5	5	3	5	5	42
3.	Не постои централна санитарна општинска или регионална депонија (секое населено место има свое прифатилиште за комунален отпад, кое претставува обична нестандардизирана локација);	3	3	5	5	3	5	5	3	5	5	42

4.	Непрочистени речни корита на реките Турија и Струмица;	3	3	5	3	3	5	5	3	5	5	40
5.	Мал процент на пошуменост на голини и долини;	3	3	3	5	3	5	3	5	5	3	38
6.	Истекување на фекалната канализација на градот Струмица низ централниот дел на Моноспитовско Блато, со што се загрозува неговиот биодиверзитет	3	3	5	5	5	3	3	3	3	5	38
7.	Не е воспоставен организиран систем за селектирање, рециклирање, реупотреба и преработка на собраниот отпад;	3	3	3	5	3	3	5	3	5	3	36
8.	Ниско ниво на свест кај локалното население за правилно постапување со отпадот, односно неговото депонирање;	5	3	3	5	3	3	3	1	5	5	36
9.	Недоволна покриеност на населбите со организирано собирање отпад	1	3	3	3	5	3	5	3	5	5	36

	(седум населени места не се опфатени во организираниот систем) поради недоволната опременост на ЈПКД Огражден – Босилово со потребната механизација (камион за собирање на отпад) човечки ресурси;											
10.	Недостаток на планови и програми за намалување на загадувањето на воздухот и унапредување на квалитетот на амбиентниот воздух;	3	3	3	5	3	3	3	3	5	5	36
11.	Полнење на акумулацијата Иловица со наносен материјал од Иловичка Река;	5	5	3	3	3	3	3	3	3	3	34
12.	Не постоење на детални урбанистички планови во сите населени места или немање на друг вид на нова урбанистичка документација;	3	3	3	3	3	3	3	3	3	5	32
13.	Изградба на дополнителни линии од хидрантска мрежа на хидросистемот Турија.	3	3	3	5	3	3	3	3	3	3	32

14.	Загадување на воздухот како резултат на зголемена фреквенција на движење на возилата на магистралниот пат Струмица-Ново Село;	3	3	5	5	3	3	3	3	1	3	32
15.	Отсуство на мониторинг на почвата и податоци за состојбата на почвата;	3	3	3	5	3	5	1	3	3	1	30
16.	Недостаток на сеопфатни и сигурни податоци за емисиите на загадувачки супстанции на локално ниво;	3	3	3	5	3	1	3	3	1	3	28
17.	Недостиг од вода за пиење, во н.м Дрвош (699 жители), особено во летниот период поради пресушување на изворите;	5	1	3	3	3	1	3	1	5	3	28
18.	Не се врши порибување на реките Турија и Струмица;	1	1	1	5	3	3	1	1	5	5	26
19.	Недостиг на вода во текот на целата година во Моноспитовското Блато заради обновување на неговиот растителен и животински свет;	1	1	3	3	1	1	1	3	5	5	24
20.	Употреба на горива со чие согорување се емитуираат загадувачки	3	3	1	1	1	3	3	3	1	5	24

	супстанции во воздухот, особено кај домашните ложишта;											
21.	Немање на изградени водоводни системи во населените места: Сарај, Петралинци, Гечерлија, Старо Балдовци и Хамзали;	3	3	3	1	1	1	3	3	3	3	24
22.	Примена на неодржливи агротехнички и агрохемиски мерки;	1	1	1	3	1	1	3	5	3	3	22
23.	Појава на криволов;	1	1	1	1	1	3	3	1	3	5	20

ПЛАН ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЛЕАП

Врз основа на претходно поставените задачи, како што беа: оценка на состојбата на животната средина за општина Босилово, идентификација на приоритетните проблеми, извршената приоритизација и дефинирање на приоритетните проблеми, локалниот комитет ги состави сите утврдени и испланирани елементи во еден логичен редослед, со што се доби Планот за спроведување на ЛЕАП за општина Босилово.

Планот за спроведување на ЛЕАП се состои од следниве елементи:

- Цели;
- Мерки;
- Акции;
- Одговорна институција;
- Време на спроведување;
- Предвиден буџет;
- Можни извори на финансирање.

Планот за спроведување на ЛЕАП е алатка, која на Општината и овозможува остварување на целите преку преземање на соодветни акции во разумен временски период и во рамките на расположливите финансиски средства.

Планот за спроведување на ЛЕАП е подготвен од страна на работните групи, кои ги изработија приоритетите во рамките на нивните тематски области. Потоа, Локалниот комитет на посебен состанок го усвои планот за неговото спроведување.

Општина Босилово ќе посвети сериозно внимание на спроведувањето на овој План, со максимална посветеност во решавањето на проблемите и со изнаоѓање на финансиски средства од сопствениот буџет, државните институции и надворешни донатори за оставрување на целите на ЛЕАП-от.

1. Тематска област - Вода

1.1 Проблем: Непрочистени речни корита на реките Струмица и Турија

Цели	Мерки	Акции	Одговорна институција	Временска рамка	Буџет (Евро)	Извори на финансирање
Спречување на опасноста од поплавување на земјоделско земјиште и објекти	Утврдување на акционен план за чистење на речните корита на реките Струмица и Турија,	- Чистење на речно корито на река Струмица по должина на целото корито во атарот на општина Босилово - Чистење на речното корито на река Турија по должина на целото корито во атарот на општина Босилово	МЗШВ, ЈП за водостопанство на РМ, ВП Струмичко Поле	2016 -2018	0,5 милиони	Влада на РМ, УНДП, Надворешни донатори,

1.2 Проблем: Неизграденост на фекална канализација за собирање, одведување и третман на отпадните води на територијата на општина Босилово

Цели	Мерки	Акции	Одговорна институција	Временска рамка	Буџет (Евро)	Извори на финансирање
Одведување и пречистување на отпадните води заради заштита на водите и почвата;	Изградба на системи за одведување, собирање и третман на отпадните води	- Изработка на студија за ОВЖС; - Изработка на основни проекти ; - Изградба на канализациони системи и пречистителни станици во општината	Општина Босилово	2017-2020	15 милиони	Влада на РМ; Странски донатори; Општина Босилово; Банкарски кредити;
	Зајакнување на капацитетите на операторот со системите (технички и стручни) за одржливо управување со системите;	- Изработка на бизнис- план /инвестициона програма, со анализа на алтернативни институционални модели, влучително јавно приватно партнерство; - Обука на кадар за економски и финансиски одржливо управување со системите; - Набавка на потребна опрема согласно инвестиционата програма;	Општина Босилово и ЈПКД - Огражден	2016-2020	10.000	Општина Босилово ЈПКД Огражден
	Спроведување на кампања за подигање на јавната свест на населението во текот на реализацијата на проектите.	- Директни средби со населението за промовирање на придобивките од реализацијата на проектите.	Општина Босилово и ЈПКД Огражден	2016-2020	1.000	Општина Босилово

1.3Проблем: Непостоење на дополнителни линии од хидрантска мрежа на хидросистемот „Турија,, за наводнување на дополнителни земјоделски површини

Цели	Мерки	Акции	Одговорна институција	Временска рамка	Буџет (Еуро)	Извори на финансирање
Зголемување на процентот на земјоделски површини што ќе се наводнуваат во општина Босилово од ХС Турија	Изградба и проширување на хидрантската мрежа со дополнителни линии	Изработка на проект за дополнителни линии Ископ, вградување на цевки и поставување на хидранти	ЈП Водостопанство на РМ ВП Струмичко Поле	2016 - 2018	2 милиони	Влада на РМ, Управа за водостопанство, Надворешни донатори, ЕУ,

2.Тематска област - Отпад

2.1. Проблем: Недоволна техничка опременост на ЈПКД „Огражден,, - Босилово

Цели	Мерки	Акции	Одговорна институција	Временска рамка	Буџет (Еуро)	Извори на финансирање
Проширување и подобрување на услугата на ЈПКД;	Набавка на опрема за собирање на комунален отпад	- Набавка на две возила за собирање на комуналниот цврст отпад; - Набавка на контејнери и канти за собирање на комуналниот цврст отпад; - Зголемување на степенот на покриеност на населението со услуга;	Општина Босилово; ЈПКД Огражден	2016-2019	35.000	Странски донации; Буџет на општината;

2.2 Проблем: Не е воспоставен систем за рециклирање и реупотреба на собраниот отпад,

Цели	Мерки	Акции	Одговорна институција	Временска рамка	Буџет (Еуро)	Извори на финансирање
Воспоставување на систем за рециклирање и реупотреба на собраниот отпад	Реализација на јавна кампања за потреба од рециклирање и реупотреба на собраниот отпад	- Едукација на населението преку организирање на обуки, дебати за придобивките од спроведувањето на активноста; - Изработка на брошура за рециклабилните материји и нивната вредност како секундарна сировина;	Општина Босилово ЈПКД Огражден	2016-2018	1.000	Општина Босилово
	Промовирање на пилот-проект за сепарирање, рециклирање и реупотреба на одреден тип на рециклабилен материјал (пр. отпадни батерии, отпадна електронска и електрична опрема)	Избор на рециклабилна материја за која постојат "едноставни" технички решенија за селективно собирање и третман.	Општина Босилово ЈПКД Огражден	2016-2018	1.000	Општина Босилово, Овластени постапувачи со отпад,

2.3 Проблем: Не постои современа регионална депонија за комунален отпад

Цели	Мерки	Акции	Одговорна институција	Временска рамка	Буџет (Евро)	Извори на финансирање
Воспоставување на систем за регионално управување со отпад;	Исполнување на утврдени барања и критериуми во интерес на технички изводливо и економски оправдано регионално управување со отпадот;	- Поврзување на општина Босилово со ЈИПР за регионална соработка во однос на отпадот; - Утврдување на можности за меѓу-општинска соработка и	Општина Босилово ЈИПР	2016-2020	2.000	Општина Босилово

		формирање на тело (центар) за управување, • Потпишување на Договор меѓу општините за избор на оператор (концесионер) за регионално управување со отпадот				
	• Избор на оператор (концесионер) за регионално управување со отпадот	• Избор на овластено правно лице, кое располага со соодветни технички услови, финансиски можности, средства и опрема за собирање и транспорт на отпад на регионално ниво; • Воспоставување на мониторинг и контрола.	Општина Босилово ЈИПР	2016-2020	2.000	Општина Босилово

3. Тематска област - Воздух

3.1. Проблем: Недостаток на план за квалитетот на воздухот во општина Босилово

3.2. Проблем: Не постојат мониторинг-станција за следење на квалитетот на воздухот

Цели	Мерки	Акции	Одговорна институција	Временска рамка	Буџет (Еуро)	Извори на финансирање
Заштита на воздухот од стационарни и мобилни извори на загадување;	Воведување на контрола на емисиите на загадувачки супстанции во воздухот по пат на интерен мониторинг	• Доставување на редовни извештаи до МЖСПП; • Спроведување на интерен мониторинг од соодветна акредитирана лабораторија;	Општина Босилово	2016-2020	5.000	Општина Босилово

Енергетска ефикасност и употреба на обновливи извори на енергија;	Изработка на План за квалитет на воздухот;	- Проценка на загрозеноста на квалитетот на воздух; - Акционен план - предлог проекти;	Општина Босилово	2016	1.000	Општина Босилово
	Спроведување на кампања за подигање на јавната свест за заштита на воздухот од загадување преку користење на други извори на енергија;	- Едукација на населението за користењето на алтернативни извори на енергија и економските придобивки како за населението така и за заштитата на животната средина; - Промовирање на стимулативната програма на Владата за употреба на соларната енергија и енергијата на ветерот;	Општина Босилово, МЖСПП на РМ, Министерство за економија на РМ, НВОи	2016-2020	1.000	Општина Босилово

4. Тематска област - Почва

4.1 Проблем: Отсуство на мониторинг на почвата и база на податоци за квалитетот на почвата

Цели	Мерки	Акции	Одговорна институција	Временска рамка	Буџет (Евро)	Извори на финансирање
Примена на одржливо земјоделско производство;	Изработка на детална евиденција за примена на ѓубривата и хемиските средства во земјоделството;	- Спроведување на Анкета за употребата на пестициди и ѓубрива во земјоделството, - Изработка на база на податоци за користени средства и нејзино постојано ажурирање;	МЗШВ Земјоделски факултет Општина Босилово	2017-2019	20.000	МЗШВ

	Востпоставена база на податоци за состојбата со квалитетот на почвата;	Спроведување на мониторинг на квалитетот на почвата	МЗШВ Акредитирани лаборатории	2017-2020	30.000	МЗШВ; Научни институти; Земјоделски факултет;
	Производство на здрава храна - промовирање на пилот проект за органско производство.	- Изработка на пилот-проект за органско производство; - Изработка на едукативен материјал (прирачници за техники во органското земјоделско производство)	МЗШВ Здруженија на земјоделци	2017-2020	10.000	МЗШВ; Странски донации; Општина Босилово

4.2 Проблем: Непостоење на детални урбанистички планови во сите населени места во општината или немање на друг вид на нова урбанистичка документација

Цели	Мерки	Акции	Одговорна институција	Временска рамка	Буџет (Еуро)	Извори на финансирање
Изработка на нова урбанистичка документација за рационално искористување на земјиштето	Изработка на детални урбанистички планови за сите населени места во општината,	- Изработка и донесување на плановите; - Воспоставување на редовна контрола и спроведување на мерки за правилно имплементирање на плановите; - Редовен инспекциски надзор.	Општина Босилово	2016-2020	150.000	Министерство за транспорт и врски на РМ; Општина Босилово

5. Тематска област - Природа

5.1. Проблем: Загадување на локалитетот Моноспитовско Блато со отпадни фекални води

Цели	Мерки	Акции	Одговорна институција	Временска рамка	Буџет (Еуро)	Извори на финансирање
Прогласување на Моноспитовско Блато за споменик на природата	Интензивирање на постапката за прогласување на природното живеалиште за заштитено подрачје.	- Изработка на студија за валоризација на природните вредности на водното живеалиште Моноспитовско блато, утврдување на категоријата за заштита согласно законот, предлог мерки за заштита и финансиска конструкција; - Назначување на орган кое ќе управува со заштитеното подрачје.	МЖСПП; Општина Босилово	2016-2020	10.000	МЖСПП, Општина Босилово
	Подобрување на режимот и квалитетот на отпадните води на градот Струмица	Изградба на пречистителна станица на фекалната канализација на градот Струмица	Општина Струмица	2016 - 2020	7 милиони	Општина Струмица, Надворешни донации

5.2. Проблем: Мал процент на пошуменост на голини и долини

Цели	Мерки	Акции	Одговорна институција	Временска рамка	Буџет (Еуро)	Извори на финансирање
	Воспоставување на интегриран систем за заштита на шумите од бесправна сеча, појава на пожари и деградација, во	Предлог мерки и акции за спречување на бесправната сеча и пожарите, преку активна соработка со надлежните	ЈП Македонски шуми, Шумска полиција,	2016-2020 (постојано)	5.000	ЈП Македонски шуми, МЗШВ, Општина Босилово.

Обнова и зголемување на шумскиот фонд во општина Босилово	соработка со надлежните институции -МЗШВ, Шумска полиција, ЈП Македонски шуми. Зголемување на површините пошумени со нови насади	институции; - Јавна кампања за подигање на свеста на населението за заштита на шумскиот фонд; - Организирање на редовни активности за пошумување во соработка со надлежните институции;	Општина Босилово, ЈП за пасишта, НВОи			
---	---	---	---------------------------------------	--	--	--

ПЛАН ЗА НАБЉУДУВАЊЕ И ОЦЕНУВАЊЕ НА СПРОВЕДУВАЊЕТО НА ЛЕАП

Заради спроведување на активностите предвидени во ЛЕАП за општина Босилово, неопходно е потребно да се направи и План за набљудување и оценување на спроведувањето на документот.

Набљудувањето претставува секојдневна активност заради утврдувањето на динамиката на спроведување на активностите и нивно следење онака како што е предвидено во ЛЕАП.

Со овој план се предвидуваат очекуваните резултати од спроведувањето на ЛЕАП во практика, за кои се утврдуваат показатели на успех, односно индикатори со кои се мери напредокот на ЛЕАП – от. Индикаторите се претставени описно и бројчано.

Исто така во Планот се утврдува и фреквенцијата на мерење на показателите како и одговорните лица кои истото треба да го спроведуваат.

Набљудувањето на активностите предвидени во ЛЕАП ќе се спроведува од страна на сите членови на Локалниот комитет, локалниот координатор и членовите на работните групи и оние лица кои се директно вклучени во имплементацијата на самите акции. Локалниот комитет може формира и посебна група за набљудување и оценување на спроведувањето на ЛЕАП – от за општина Босил ово.

Планот за набљудување и оценување на спроведувањето на ЛЕАП-от за општина Босилово се состои од следните елементи:

- Цели;
- Мерки;
- Акции;
- Очекувани резултати;
- Показатели на успех (индикатори);
- Следење на индикаторите;
- Одговорно лице.

1. ВОДА

1.1 Цел: Спречување на опасноста од поплавување на земјоделско земјиште и објекти

Мерки	Акции	Очекувани резултати	Индикатор	Следење на индикаторите	Одговорно лице
Подготовка на програма и акционен план за чистење на речните корита на реките Струмица и Турија	- Изработка на Акционен план за чистење на речните корита на реките Струмица и Турија, - Избор на оператор за чистење на речните корита, - Чистење на речните корита од насобран земјан материјал и вегетација,	Намалување на опасноста од излевање на реките Струмица и Турија Проширени и продлбочени речни корита,	Вкупна должина на исчистени речни корита на реките Струмица и Турија, Количество на наталожен материјал изваден од коритата на реките,	На секои три месеци (квартално ниво)	Назначено лице од општината,

1.2 Цел: Одведување и пречистување на отпадните води заради заштита на водите и почвата

Мерки	Акции	Очекувани резултати	Индикатор	Следење на индикаторите	Одговорно лице
Изработка на предлог-програма и техничка документација (основни проекти) за одведување, собирање и пречистување на отпадните води за сите населени места во општината,	- Проценка на влијанието на отпадните води врз животната средина; - Утврдување на економската оправданост за изградба на системи за одведување, собирање и третман на отпадните води; - Предлог на технички одржливи решенија за	Економски и финансиски оправдана изградба на системи за собирање, одведување и третман на отпадните води;	Изработена техничка и програмска документација за изградба на системите;	За шест месеци;	Градоначалник на општина; Проектант; Консултант,

	собирање, транспортирање и третман на отпадни води,				
Изградба на системи за одведување, собирање и третман на отпадните води,	- Изработка на Физибилити-Студија за собирање и третман на отпадните води на територијата на Општината и избор на најповолно техничко и економски оправдано решение; - Изработка на основни проекти; - Изградба на канализациони системи и пречистителни станици во населените места во општината,	Изградени системите за собирање, одведување и третман на отпадните води,	Изградени системи и пречистителни станици за собирање, одведување и третман на отпадни води. Извештаи (ситуации) од надзорниот орган за спроведување на проектите, согласно утврдената динамика за градба;	На годишно ниво;	Одделение за комунални работи; Избрана фирма на тендер,
Спроведување на кампања за подигање на јавната свест на населението за потреба од изградба на системот за собирање, транспортирање и третман на отпадните води	Директни средби со населението за промовирање на придобивките од изградбата на системот за собирање, транспортирање и прочистување на отпадните води,	Редовно плаќање на услугата од страна на домаќинствата и правните субјекти,	Број на потпишани договори.	На годишно ниво,	Назначено лице од ЈПҚД Огражден, Општина,

1.3 Цел: Зголемување на процентот на земјоделски површини што ќе се наводнуваат во општина Босилово од ХС Турија

Мерки	Акции	Очекувани резултати	Индикатор	Следење на индикаторите	Одговорно лице
Ревидирање на постојната техничка документација за изградба на дополнителни линии на ХС Турија.	- Ангажирање на ревидентска куќа; - Изработка на проект, согласно забелешките на ревидентите; - Изградба на дополнителни линии согласно утврдената динамика.	Зголемување на земјоделските површини што ќе се наводнуваат;	Избрана ревидентска куќа; Изработен проект; Изградени дополнителни линии.	Еден месец по ра спишување на оглас за избор на ревидент; Извештаи, доставени од страна на економскиот оператор, Извештаи (ситуации) од надзорниот орган за спроведување на проектот, согласно утврдената динамика за градба.	Назначено лице од Општината;

2. ОТПАД:

2.1. Цел : Проширување и подобрување на услугата на ЈПКД Огражден;

Мерки	Акции	Очекувани резултати	Индикатор	Следење на индикаторите	Одговорно лице
Набавка на опрема за собирање на комунален отпад,	- Набавка на возила за собирање на комуналниот цврст отпад - Набавка на контејнери и канти за собирање на комуналниот цврст отпад; - Зголемување на степенот на покриеност на населението со услуга;	Покриеноста на целото население во општината (сите населени места) со услугата (собирање и транспортирање на комунален отпад) ,	Број на набавени возила за собирање и транспортирање на смет, Број на набавени контејнери и канти; Број на опфатени населени места/физички и правни лица	Доставен извештај до Советот на општина Босилово на годишно ниво На годишно ниво На годишно ниво	Назначено лице од ЈПКД Огражден

2.6. Цел: Воспоставување на систем за рециклирање и реупотреба на собраниот отпад

Мерки	Акции	Очекувани резултати	Индикатор	Следење на индикаторите	Одговорно лице
Спроведување на јавна кампања за потребата и придобивките од рециклирањето;	Едукација на населението, изработка на брошура за рециклабилните материи и нивната вредност како секундарна сировина;	Промовирано одржливо управување со отпад, преку примена на техниките за рециклирање и реупотреба;	Број на вклучени НВОи; Број на опфатено население со програмата за едукација;	На шест месеци; Два пати годишно;	Лице назначено од општината / ЈПКД „Огражден“;
Промовирање на пилот-проект за селектирање, рециклирање и реупотреба на одреден тип на рециклабилен материјал	Избор на рециклабилна материја за која постојат “лесни” технички решенија за сепарирано собирање и третман (отпадни батерии, отпадна електрична и електронска опрема)	Реализиран пилот проект.	Количество на собран отпад за рециклирање, Намалување на количеството на рециклабилниот отпад депониран на локална депонија,	Полугодишно - во текот на реализацијата на проектот.	Лице назначено од општината / ЈПКД „Огражден“.

2.7 Цел: Воспоставување на систем за регионално управување со отпад

Мерки	Акции	Очекувани резултати	Индикатор	Следење на индикаторите	Одговорно лице
Исполнување на утврдени барања и критериуми во интерес на технички изводливо и	Утврдување на можности за меѓуопштинска соработка и формирање на тело (центар) за регионално управување со отпадот - на ниво на Југоисточен плански регион	Регионално управување со отпад со избор на концесионер и утврдување на локација за регионална депонија;	Број на остварени средби; Потпишан меморандум и договор за соработка;	На годишно ниво;	Градоначалник на општината;

економски оправдано регионално управување со отпадот,	- Потпишување на Договор меѓу општините во ЈИПР за регионално управување со отпадот, - Избор на концесионер кој ќе управува со отпадот во целиот ЈИПР, - Утврдување на локација за регионална депонија на ниво на ЈИПР		Избран концесионер за регионално управување со отпадот, Утврдена локација за регионална депонија,		
---	--	--	---	--	--

3. ВОЗДУХ

3.1. Цел : Заштита на воздух од стационарни и мобилни извори на загадување

3.2. Цел: Енергетска ефикасност и користење на обновливи извори на енергија

Мерки	Акции	Очекувани резултати	Индикатор	Следење на индикаторите	Одговорно лице
Воведување на интерен мониторинг на квалитетот на воздух,	- Спроведување на мониторинг од соодветна акредитирана лабораторија - Изработка на база на загадувачки супстанции во воздухот во општината и нејзино постојано ажурирање - Континуирано информирање на јавноста и надлежните институции,	Воспоставена контрола врз емисиите на загадувачки супстанции;	Спроведени испитувања на квалитет на воздух, Изработена база на податоци; Доставени извештаи до МЖСПП;	Еднаш годишно; Два пати годишно; Еднаш годишно;	Одделение за комунални работи;

Изработка на План за квалитет на воздухот	- Проценка на постојната состојба со квалитетот на воздухот, - Акционен план - предлог акции; - Финансиски план за негова реализација;	Утврдување на состојбата, планирање и подобрување на квалитетот на воздухот;	Подготвен план од страна на градоначалникот на општината;	На годишно ниво;	Лице од одделението за комунални работи;
Спроведување на кампања за подигање на јавната свест за заштита на воздухот од загадување, преку користење на обновливи извори на енергија .	- Едукација на населението за користењето на алтернативни извори на енергија и економските придобивки, како за населението така и за заштитата на животната средина. - Промовирање на стимулативната програма на Владата за употреба на соларната енергија и енергијата на ветерот; - Печатење и дистрибуција на едукативен материјал.	Намалено користење на дрва за огрев,	Спроведени кампањи, обуки на населението, презентации на реализирани проекти и нивните придобивки; Инсталирани системи на соларна енергија во домаќинствата и стопанството.	Годишно; Годишно;	Лице назначено од одделението за комунални работи;

4. ПОЧВА

4.1.Цел: Примена на одржливо земјоделско производство

Мерки	Акции	Очекувани резултати	Индикатор	Следење на индикаторите	Одговорно лице
Востпоставена база на податоци за состојбата со квалитетот на почвата;	- Изработка на студија за квалитетот на почвата со предлог мерки за ревитализација, проценка на ризик и финансиски план; - Спроведување на анкета за употребата на пестициди и ѓубрива во земјоделството, - Изработка на база на податоци за користени средства и нејзино постојано ажурирање;	Изработена студија; Изработена база на податоци за употребата на ѓубрива и хемикалии;	Доставена Студија до Советот на општината; Анализа на добиените резултати од анкетата;	На годишно ниво;	Лица назначени; Одделение за комунални работи и ЛЕР;
Производство на здрава храна - промовирање на пилот-проект за органско производство.	- Изработка на пилот-проект за органско производство; - Изработка на програма за едукација на земјоделците и земјоделските стопанства; - Изработка на едукативен материјал (прирачници за техники во органското земјоделско производство); - Воспоставена соработка со Здруженијата на производители на органска храна.	Создавање на локални земјоделски брендови;	Изработен пилот-проект; Изработена програма; Број на отпечатени и дистрибуирани брошури; Број на брендирани земјоделски производи.	На годишно ниво	Лица назначени; Одделение за комунални работи и ЛЕР.

4.2 Цел: Изработка на нова урбанистичка документација

Мерки	Акции	Очекувани резултати	Индикатор	Следење на индикаторите	Одговорно лице
Изработка на детални урбанистички планови за сите населени места во општината,	- Донесување на плановите; - Редовен инспекциски надзор.	Плански развој на просторот и рационално искористување на земјиштето,	Број на донесени урбанистички планови и број на легализирани дивоградби; Број на издадени одобренија за градење.	Годишно преку извештаи до Советот на општината;	Општина Босилово - Одделение за урбанизам, Совет на општината.

5. ПРИРОДА

5.1. Цел: Прогласување на Моноспитовско Блато за споменик на природата

Мерки	Акции	Очекувани резултати	Индикатор	Следење на индикаторите	Одговорно лице
Интензивирање на постапката за прогласување на природното живеалиште за заштитено подрачје.	- Изработка на Студија за валоризација на природните вредности на водното живеалиште -Моноспитовско блато, утврдување на категоријата за заштита согласно законот, предлог мерки за заштита и финансиска конструкција; - Назначување на тело кое ќе управува со заштитеното подрачје.	Моноспитовско блато - прогласено за споменик на природата.	Број на реализирани средби со МЖСПП; Изработена Студија; Назначено тело за управување со заштитеното подрачје.	На годишно ниво.	МЖСПП на РМ Општина Босилово - Одделение за комунални работи,

5.2 Цел: Обнова и зголемување на шумскиот фонд во општината

Мерки	Акции	Очекувани резултати	Индикатор	Следење на индикаторите	Одговорно лице
Воспоставување на интегриран систем за обнова и зголемување на површините под шума	- Јавна кампања за подигање на свеста на населението за заштита на шумите; - Организирање на активности за пошумување на планината Огражден во соработка со надлежните државни институции; - Ангажирање на доброволни ЕКО патроли за контрола на терен и информирање на надлежните институции (воспоставување на соработка со НВО).	Намален ризик од неконтролираната сеча и пожари, Зголемување на површините со новозасадени дрвја,	Проценка на материјалната штета; Количество на нелегално исечени стебла и број на регистрирани пожари (опфатена површина); Број на спроведени кампањи; Реализирани контроли на терен и доставени извештаи до надлежните институции за нелегална сеча и друг вид на деградација на шумскиот фонд; Број на спроведени акции за пошумување.	На годишно ниво.	ЈП Македонски шуми, Шумска полиција, Општина Босилово - одделение за комунални работи

